

**Dr. sc. Irma Kovčo Vukadin\***

## **GOSPODARSKI KRIMINALITET - KRIMINOLOŠKA OBILJEŽJA**

*Autorica uvodno ističe problem definiranja gospodarskog kriminaliteta koji je prepoznat kao izniman društveni problem. Kao posljedica nejasnog definiranja pojma, javljaju se i mnogobrojni drugi problemi, poput teoretskih nedorečenosti i percepcije gospodarskog kriminaliteta kao kriminaliteta viših društvenih slojeva koji bi, po nekim autorima, trebao imati i drugačiju etiologiju. Daje se pregled kriminoloških spoznaja i nedoumica o gospodarskom kriminalitetu te prikazuju rezultati analize domaće stručne periodike. Slijedi analiza otkrivenog kriminaliteta, i to broja prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta prema statistici MUP-a RH te analiza podataka Državnog zavoda za statistiku za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja te protiv službene dužnosti. Autorica zaključno ističe nužnost provedbe interdisciplinarnih znanstvenih istraživanja koja bi bila značajan doprinos rasvjetljavanju etiologije, fenomenologije i sankcioniranja gospodarskog kriminaliteta.*

### **1. UVOD**

Gospodarski kriminalitet iznimno je velik problem u suvremenom svijetu koji se ističe na mnogobrojnim međunarodnim stručnim i političkim skupovima i koji je trajan izazov sigurnosti i stabilnosti, kako na nacionalnim razinama, tako i na međunarodnoj i globalnoj razini.

Glavna su obilježja gospodarskog kriminaliteta (prema: Croall, 1992; prema: Walklate, 2005): slaba uočljivost, kompleksnost, difuzivnost odgovornosti, difuzivnost viktimizacije, poteškoće detekcije, poteškoće procesuiranja, blage kazne, zakonske nejasnosti i nejasnosti delinkventnog statusa. O značenju gospodarskog kriminaliteta može se suditi i prema opsegu i težini posljedica odnosno šteta, poglavito financijskih i socijalnih te poticanjem određenih pro-

---

\* Dr. sc. Irma Kovčo Vukadin, izvanredna profesorica na Odsjeku za kriminologiju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

cesa koji u međusobnom djelovanju rezultiraju destabilizacijom društva. Sve veći broj autora upozorava na povezanost gospodarskog kriminaliteta s organiziranim kriminalitetom pa se upravo kombinacija tih pojavnih oblika danas smatra vrlo teškim i ozbiljnim kriminalitetom. Ilustrativno je u tom smislu i izvješće koje je u okviru CARPO projekta (policijski CARDS program Vijeća Europe: Razvoj pouzdanih aktivnosti i jačanje policijske suradnje) koje nosi naziv *Izvješće o stanju u području organiziranog i gospodarskog kriminaliteta u jugoistočnoj Europi za 2006. godinu* i u kojem se navodi da su “organizirani i gospodarski kriminalitet blisko povezani motivom stjecanja dobiti i ostvaruju ogroman nezakonit profit. Ozbiljna su prijetnja razvoju demokracije, vladavini zakona i ljudskim pravima, ali i državnoj sigurnosti i gospodarskom razvoju u jugoistočnoj Europi i šire.” U istom se izvješću za Hrvatsku, kao jedno od projektnih područja navodi kako je “općenito i slično kao i u ostalim zemljama u regiji, gospodarski kriminalitet specifična refleksija ekonomskog, društvenog i političkog razvoja zemlje.” Također se kaže: “Hrvatska se, međutim, kretala i još se uvijek kreće brže od ostalih u regiji u pogledu uspostavljanja politika i strategija protiv organiziranog i gospodarskog kriminaliteta donošenjem svih potrebnih zakonskih propisa, supostavljanjem djelotvornog sustava provedbe zakona s centraliziranom kriminalističkom bazom podataka, kao i dobrim sustavom izvještavanja.”

Prije više od 20 godina Odbor ministara Vijeća Europe donio je preporuku No. R (81) 12<sup>1</sup> o ekonomskom kriminalitetu u kojoj preporučuje državama članicama da:

1. posvete veću pažnju prevenciji ekonomskog kriminaliteta, s posebnim naglaskom na pravne odredbe o:
  - a) minimalnim sredstvima potrebnim za registriranje komercijalne kompanije,
  - b) uvjetima koje treba promatrati radi ulaska komercijalnih kompanija u posebne registre koje vodi država,
  - c) računovodstvu komercijalnih kompanija i nadzoru,
  - d) periodičnim inspekcijama od strane vladinih odjela;
2. ispituju mogućnost uspostavljanja ombudsmana sa zadatakom zaštite javnosti, posebice potrošača, od zlouporaba u poslovnom svijetu;
3. poboljšaju suradnju između službi (*authorities*) nadležnih za kontrolu ekonomskog kriminaliteta;
4. informiraju javnost o pravima i sredstvima suprotstavljanja ekonomskom kriminalitetu i, olakšavajući pristup službama, potaknu javnost da im se obrate za zaštitu;

---

<sup>1</sup> Council of Europe, Committee of ministers: Recommendation No. R (81) 12 of the committee of ministers to member states on economic crime.

5. potaknu trgovačka udruženja i druge skupine u poslovnom svijetu da donesu kodekse poslovne etike;
  6. poduzmu mjere radi olakšavanja otkrivanja ekonomskog kriminaliteta i instituta kaznenog progona tako da:
    - a) osnivaju policijske jedinice specijalizirane za kontrolu ekonomskog kriminaliteta,
    - b) osnivaju specijalizirane odjele za ekonomske delikte unutar državnog odvjetništva,
    - c) pružaju posebnu obuku policiji i drugim istražnim tijelima koja se bave ekonomskim kriminalom,
    - d) daju žrtvi pravo da osobno iznosi svoje tvrdnje u kaznenom postupku, ili ako već ima to pravo, olakšaju joj taj zadatak,
    - e) ispituju mogućnosti usvajanja koncepta kaznene odgovornosti korporacija;
  7. poduzmu sve potrebne korake kako bi osigurale učinkovito kazeno pravosuđe u području ekonomskog kriminaliteta;
  8. pregledaju svoje zakone u području kaznenih sankcija za ekonomske delikte s posebnim osvrtom na:
    - a) prikladno korištenje institucionalnim sankcijama u slučajevima ozbiljnih delikata,
    - b) bolje korespondiranje novčanih kazni s financijskom situacijom počinitelja i ozbiljnosti počinjenog delikta te nalaženje načina onemogućivanja da novčanu kaznu plati treća osoba, posebice ona u korist koje je delikt počinjen,
    - c) uvođenje profesionalne diskvalifikacije kao glavne kazne i kompenzacije žrtvi u prikladnim slučajevima;
  9. vode detaljnu statistiku o ekonomskom kriminalitetu kako bi omogućile kriminološka istraživanja i pojačale prevenciju i kažnjavanje takvog kriminaliteta;
  10. potiču i promoviraju istraživanja o uzrocima, manifestacijama i posljedicama ekonomskog kriminaliteta i učinkovitosti preventivnih i punitivnih mjera u tom području.
- Ovaj rad motiviran je upravo posljednje navedenom točkom.

## 2. DEFINIRANJE GOSPODARSKOG KRIMINALITETA

Premda se svima čini jasnim što je gospodarski kriminalitet, stručna literatura pokazuje da ne postoji jedinstvena definicija te pojave. U stručnoj literaturi s engleskog govornog područja koriste se termini *economic crime*, *occupational crime*, *corporate crime*, *white-collar crime*, no svi autori koji

pišu o temi gospodarskog kriminaliteta naglašavaju nepostojanje jedinstveno prihvaćene definicije, uvažavajući time heterogenost pojavnih oblika i poteškoće u međunarodnim komparacijama.

U kriminološkom rječniku (McLaughlin, Muncie, 2003) daju se objašnjenja za korporacijski kriminalitet (*corporate crime*) i kriminalitet bijelih ovratnika ili činovnički kriminalitet (*white-collar crime*). Korporacijskim kriminalitetom definiraju se nelegalna ponašanja i propusti kažnjivi prema upravnom, građanskom ili kaznenom zakonodavstvu, koji su rezultat svjesnog donošenja odluka ili kažnjivog nemara (*culpable negligence*) u okviru legitimne formalne organizacije. Te radnje ili propusti temeljeni su u legitimnim i formalnim poslovnim organizacijama, realizirani sukladno normativnim ciljevima, standardnim operativnim procedurama i/ili kulturalnim normama organizacije s ciljem dobiti za samu organizaciju. U pojašnjenju osnovnih obilježja pojam korporacijskog kriminaliteta vezuje se uz rad Bongera u zapadnoj Europi i Rossa u SAD-u u ranim 1990-im godinama, koji je dobio na još većoj važnosti nakon Sutherlandova iznošenja koncepta kriminaliteta bijelih ovratnika. Naglašava se relativna marginaliziranost tog koncepta u kriminološkim teorijama i istraživanjima koja su donekle rezultat nedovoljno jasnog koncepta i izlaženja iz usko kaznenopravnih okvira definiranja pojavnih oblika.

Kriminalitet bijelog ovratnika u istom se rječniku (McLaughlin, Muncie, 2003:319) definira kao “heterogena skupina delikata počinjenih od strane osoba relativno visokog statusa ili koje uživaju relativno visoki stupanj povjerenja koji proizlazi iz njihova zaposlenja (radnog mjesta). Takvi delikti tipično uključuju prijevaru, pronevjeru, kršenje poreznih propisa i druge računovodstvene delikte te različite oblike krađe na radnom mjestu u kojima su organizacije, njihovi korisnici ili druge organizacije žrtve.” Sutherlandov koncept kriminaliteta bijelog ovratnika dobio je posebnu pažnju 40-ih godina prošlog stoljeća jer je značio prvi odmak od klasične, stereotipne percepcije kriminaliteta i delinkventa, kao kriminaliteta nižih slojeva u društvu u kojem je kriminalitet viših društvenih slojeva apsolutno ignoriran. Sutherlandov koncept doživio je mnoge kritike u smislu same opstojnosti. Tako npr. Tapan smatra da je nelegalno ljude opisivati kao delinkvente ako nisu kazneno procesuirani za kazneno djelo i zapravo smatra da mnogo onoga što Sutherland smatra kriminalom zapravo predstavlja normalnu poslovnu praksu (prema: McLaughlin, Muncie, 2003). Hirschi i Gottfredson smatraju da je motivacija delinkvenata *bijelih ovratnika* istovjetna delinkvenciji konvencionalnog kriminaliteta – težnja za osobnom dobiti, i da isticanje vrste delikta ili statusa jednostavno nije relevantno za etiologiju delikta i kriminaliteta (prema: McLaughlin, Muncie, 2003).

U Oxfordskom udžbeniku kriminologije (Maguire, Morgan, Reiner, 2002) u okviru pojavnih oblika kriminaliteta obrađuje se kriminalitet bijelog ovrat-

nika. Nelken (2002) u tom poglavlju navodi i analizira sedam vrsta nejasnosti u konceptu kriminaliteta bijelog ovratnika koje strukturira kroz sljedeća područja: 1. problem dvosmislenosti odnosno nejasnosti definicije koji ne smije biti zanemaren i stavljan na stranu jer predstavlja postavljanje osnovnog okvira bilo kojeg daljnjeg istraživanja ili analize; 2. jesu li sva ponašanja koja spadaju pod zajednički nazivnik kriminaliteta bijelog ovratnika doista kaznena djela (tj. jesu li opisana u zakonima kao kažnjiva ponašanja)? 3. može li kriminalitet bijelog ovratnika biti etiološki objašnjen korištenjem uobičajenih okvira kriminoloških objašnjenja (postojećih teoretskih okvira)? 4. kriminalitet bijelog ovratnika u svakodnevnom okruženju – objašnjenje svake pojave znači razumijevanje njezina značenja i konteksta u kojem se ta pojava dešava. Kad se kriminalitet bijelog ovratnika stavi u socijalni kontekst, onda i ne izgleda toliko delinkventan. Taj socijalni kontekst uključuje prepoznavanje da je, s jedne strane, viktimizacija difuzirana, a da s druge strane postoji pitanje namjere. To smještanje kriminaliteta bijelog ovratnika u socijalno okruženje još više pridonosi njegovu dvosmislenom statusu, ali i pojašnjava činjenicu vrlo teške detekcije; 5. ambivalentni odgovor na kriminalitet bijelog ovratnika – kazneni postupak (u kojem je teško dokazati namjeru za odluke koje se donose unutar organizacije, koji je dugotrajan i skup; sa sucima koji imaju problema u razumijevanju dokaza u kompleksnim slučajevima prijevera; s braniteljima koji odugovlače postupak) i kaznenopravne sankcije koje su rezultat takvih kaznenih postupaka odražavaju svu “maglovitost” ovog pojma kroz drugačiju percepciju samih delikata i počinitelja od tijela kaznenog progona koji u svakom pogledu odstupaju od tzv. “običnog” kriminaliteta i “običnih” delinkvenata; 6. kriminalitet bijelog ovratnika kao pokazatelj socijalne promjene – ovdje Nelken navodi dvije dimenzije: prva upućuje na shvaćanje da postoji manje javne zabrinutosti za takvu vrstu ponašanja i stoga manje podrške za ozbiljnije kažnjavanje, a druga upućuje na pomalo kontradiktorno shvaćanje po kojem mijenjanje socijalnih stajališta rezultira penaliziranjem ponašanja koja su prije smatrana prihvatljivima; 7. kolateralni troškovi kontrole – što bi bili troškovi reorijentiranja kompletnog procesa provedbe zakona: prijavljivanja, progona i sankcioniranja? Čijim bi interesima takva reorijentacija služila i kako bi zapravo izgledali krajnji ishodi?

Hunter i Dantzker (2002) govore o kriminalitetu u okviru zanimanja (*occupational crime*) koji definiraju kao kriminalitet počinjen u okviru nečijeg zaposlenja (radnog mjesta). Kao posebnu kategoriju kriminaliteta navode i korporacijski kriminalitet (*corporate crime*) za koji kažu da je to kriminalitet koji je najteže procesuirati. Korporacijski kriminalitet su kriminalne aktivnosti počinjene u obavljanju posla ili koje rezultiraju iz neprikladnih poslovnih praksa (Hagan, 1998; prema: Hunter i Dantzker, 2002). Razliku između tih dviju kategorija vide u tome što kriminalitet u okviru zanimanja čine osobe ili

grupe radi osobne koristi, dok korporacijski kriminalitet čine osobe ili grupe radi koristi kompanije ili organizacije.

Ball (2006) raščlanjuje logiku definicije kriminaliteta *bijelih ovratnika* objašnjavajući metode definiranja te zaključno navodi “konsenzualnu definiciju” do koje se došlo na konferenciji National White Collar Crime Center: “kriminalitet *bijelih ovratnika* čine nezakonita ili neetička djela pojedinaca ili organizacija koja narušavaju povjerenu odgovornost ili javno povjerenje, obično u sklopu legitimne profesionalne aktivnosti, izvršena od strane osoba visokog ili respektabilnog društvenog statusa, u svrhu osobne ili organizacijske dobiti” (Helmkamp i sur., 1996; prema: Ball, 2006).

Odbor ministara Vijeća Europe donio je preporuku No. R (81) 12 o ekonomskom kriminalitetu koji definira kao sljedeće delikte: 1. kartelna kaznena djela, 2. prijevorne prakse i zlouporaba ekonomske situacije od strane multinacionalnih kompanija, 3. prijevorno pribavljanje ili zlouporaba dotacija državnih ili međunarodnih organizacija, 4. kompjutorski kriminalitet (npr. krađa podataka, kršenje tajnosti podataka, manipulacija kompjutoriziranih podataka), 5. lažne firme, 6. lažiranje izvješća o bilanci kompanije ili računovodstveni delikti, 7. prijevara s obzirom na ekonomsku situaciju i korporacijski kapital kompanije, 8. kršenje standarda sigurnosti i zdravlja zaposlenika, 9. prijevara na štetu kreditora (npr. bankrot, kršenje intelektualnih ili industrijskih vlasničkih prava), 10. prijevare potrošača (posebice krivotvorenje deklaracija na proizvodima, delikti protiv javnog zdravlja, zlouporaba potrošačeve slabosti ili neiskustva), 11. nepošteno natjecanje (uključujući podmićivanje zaposlenika suparničke kompanije) i oglašavanje koje dovodi u zabludu (*misleading advertising*), 12. fiskalni delikti i izbjegavanje socijalnih troškova od strane poduzeća, 13. carinski delikti (npr. izbjegavanje carinskih obveza, prekoračenje restriktivskih kvota), 14. delikti prema regulaciji novca i valuta, 15. delikti na burzi vrijednosnih papira i bankarski delikti (npr. prijevorne manipulacije vrijednosnim papirima i zlouporaba neiskustva javnosti), 16. delikti na štetu okoliša.

U Hrvatskoj su dominantne kaznenopravne definicije gospodarskog kriminaliteta. Novoselec (2001) definira gospodarska kaznena djela kao kaznena djela kojima se povređuje gospodarstvo kao nadindividualno pravno dobro, tj. kojima se otežava normalno funkcioniranje gospodarstva u cijelosti ili njegovih grana, no ističe kako su to i neka druga kaznena djela ako su počinjena u gospodarskom poslovanju.

U Rječniku kaznenog prava (Horvatić /ur./, 2002:96) gospodarski kriminalitet definira se kao “uobičajeni pojam za ukupnost prijavljenih i prema pravomoćnim presudama počinjenih kaznenih djela u gospodarskom poslovanju na određenom prostoru u određeno vrijeme, ponekad i za samo jedno kazneno djelo s tim značajkama”.

Za gospodarska kaznena djela kaže se: “uobičajena za kaznena djela počinjena u gospodarskom poslovanju ili u vezi s gospodarskim poslovanjem”.

Kaznena djela u gospodarskom poslovanju definiraju se kao “kaznena djela počinjena u gospodarskom poslovanju ili u vezi s gospodarskim poslovanjem. Pod gospodarskim poslovanjem se podrazumijevaju vrste proizvodnje odnosno aktivnosti ili usluge kojima se bave pojedini gospodarski subjekti u privatnom ili javnom sektoru (npr. trgovina). Izričaj koji odgovara gospodarskim kaznenim djelima i gospodarskom kriminalu” (165).

Horvatić (1997) u obrazloženju Prijedloga novog zakona o nazivu i sadržaju glave XXI. (kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja) kaže da “ova glava obuhvaća standardne inkriminacije iz područja gospodarskog poslovanja, no bez ikakve sumnje – u nazivu istaknuta ‘sigurnost platnog prometa’ kao primarni i suštinski objekt zaštite u biti ukazuje na njihov ekonomski (dakle (i) imovinski) karakter. Nekoliko je novih inkriminacija u ovoj glavi, npr.: neovlaštena uporaba tuđe tvrtke ili zaštitnog znaka (čl. 285), povreda obveza vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga (čl. 287), prijevara u gospodarskom poslovanju (čl. 293) i sl., a najveći dio njih sadržajno je prilagođen sadašnjem trenutku (poglavito na inicijativu DORH-a, MUP-a itd).”

U Rječniku kaznenog prava (Horvatić /ur./, 2002) kaznena djela svrstana u glavi XXI. Kaznenog zakona prema užem zaštitnom objektu dijele se u šest skupina:

1. *kaznena djela krivotvorenja* (krivotvorenje novca, krivotvorenje vrijednosnih papira, krivotvorenje znakova za vrijednost, izradba, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje, krivotvorenje znakova za obilježivanje robe, mjere i utega)

2. *kaznena djela u vezi sa stečajem* (pogodovanje vjerovnika, zlouporaba stečaja, zlouporaba u postupku stečaja)

3. *kaznena djela povrede tržišnog natjecanja* (povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti, stvaranje monopolističkog položaja na tržištu, neloyalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju)

4. *kaznena djela u gospodarskom poslovanju* (nesavjesno gospodarsko poslovanje, zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju, prijevara u gospodarskom poslovanju, sklapanje štetnog ugovora, izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne)

5. *kaznena djela u vezi s proizvodnjom i trgovinom* (obmanjivanje kupaca, povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke, nedopuštena trgovina zlatom, nedopuštena proizvodnja, nedopuštena trgovina)

6. *ostala kaznena djela* (prikriivanje protuzakonito dobivenog novca, utaja poreza i drugih davanja, povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga, izbjegavanje carinskog nadzora).

Kaleb (2006: 3) navodi podjelu gospodarskih kaznenih djela s obzirom na ostvarenje koristi i štete te s obzirom na pojedine pojavne oblike:

- a) u korist fizičkih osoba – zlouporaba položaja i ovlasti, pronevjera
- b) kaznena djela počinjena u korist pravnih osoba - zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju, prijevara u gospodarskom poslovanju
- c) kaznena djela počinjena na štetu pravnih osoba – nesavjesno gospodarsko poslovanje, sklapanje štetnog ugovora
- d) antikorupcijska kaznena djela – primanje mita i davanje mita
- e) kazneno djelo pranja novca
- f) kaznena djela protiv slobodnog tržišnog natjecanja
- g) stečajna kaznena djela
- h) carinska kaznena djela
- i) porezna kaznena djela
- j) kaznena djela iz područja vrijednosnih papira i trgovačkih društava.

Modly i Korajlić (2002) pod gospodarskim kriminalitetom razumiju “posebno područje kriminaliteta koje ima krajnji cilj stjecanje materijalnog dobra ili nekih drugih koristi neovisno u kojim oblicima i u kojim vrijednostima. Glavna obilježja su mu: postojanje ‘tamne brojke’, dinamičnost i prilagodljivost ekonomskim i svim normativnim promjenama. Krivična djela vrše se na štetu pravnih i fizičkih osoba.”

U studiji Državnog zavoda za statistiku (2006:15, priredili: Rogić-Hadžalić, Novosel) o pokazateljima gospodarskog kriminaliteta za period od 1998. do 2004. godine u određenju pojma konstatira se da nam se odgovor na pitanje što je gospodarski kriminalitet čini vrlo jednostavnim, no “kada tu općenitu definiciju pokušamo primijeniti u praksi i izdvojiti kaznena djela gospodarskog kriminaliteta, susrećemo se s teškoćama.”

Prema navedenom, može se ponovo konstatirati da i u području kaznenopravnog, a posebice šireg određenja gospodarskog kriminaliteta i dalje ne postoji konsenzus u smislu osnovne definicije pojave gospodarskog kriminaliteta. S obzirom na mnogobrojne poteškoće koje slijede iz te osnovne prepreke nejasnoće definiranja osnovnog predmeta bavljenja (u smislu procjene opsega i trendova pojave, etiologije, formalnog društvenog odgovora), čini se opravdanim postaviti pitanje treba li nam tako “glomazan” koncept gospodarskog kriminaliteta ili bismo se trebali usredotočiti na manje segmente u smislu analize pojedinih pojavnih oblika unutar širokog pojma gospodarskog kriminaliteta.

### **3. KRIMINOLOŠKE SPOZNAJE O GOSPODARSKOM KRIMINALITETU**

Mnogi autori upozoravaju na prilično marginalan položaj gospodarskog kriminaliteta u kriminološkim teoretskim i empirijskim studijama (McLau-



ghlin, Muncie, 2003; Burke, 2001; Nelken, 2002; Walklate, 2007. i dr.) što se uzima i kao uzrok i kao posljedica njegove nejasne definicije.

### 3.1. Procjena opsega pojave

Prvo je pitanje detekcije takve vrste kriminaliteta koja (ako se i složimo koja kaznena djela čine ono što nazivamo gospodarski kriminalitet) ide od žrtve, odnosno prijavljivanja viktimizacije. U određenom broju slučajeva ne postoji fizička žrtva koja bi prijavila viktimizaciju jer je viktimizirano neko javno dobro ili vrijednost. Poznato je da je doživljaj viktimizacije kod određenog broja kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta problematičan zato što žrtva ne zna da je viktimizirana (npr. obmanjivanje kupaca, povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti i dr.). To nas dovodi do pitanja procjene stanja takve vrste kriminaliteta. Bitno obilježje gospodarskog kriminaliteta upravo je iznimno velika tamna brojka, odnosno neprepoznati i neprijavljeni kriminalitet. Kako onda napraviti bilo kakvu procjenu ako službeni podaci o otkrivenom i procesuiranom kriminalitetu nisu dostatni? S obzirom na postojanje problema tamne brojke i kod nekih drugih skupina kaznenih djela, kriminolozi su razvili i neke posredne načine procjene opsega neke pojave. Tako se koriste različitim viktimizacijskim studijama<sup>2</sup> (koje su usredotočene na pojedinca ili na pravne osobe) i studijama samoprijavlivanja (također za pojedince i pravne osobe, tj. odgovorne osobe u pravnim osobama). Te posljednje dvije metode provode se na bazi anonimnosti ispitanika. Tek kombinacija svih navedenih metoda daje približan odgovor o stanju takve pojave.

### 3.2. Pokušaji teoretskih objašnjenja

Nakon prepoznavanja odnosno uočavanja određene pojave, kriminologija nastoji razumjeti odnosno dati odgovor na pitanje zašto se počinitelji ponašaju na takav način. S obzirom na to da su sve kriminološke teorije kreirane u

---

<sup>2</sup> U tom je smislu interesantna *International crime business study* – anketa koja je proizašla iz *International crime victimisation study*, koja je provedena i u Zagrebu, u okviru anketiranja poslovnog sektora sa specifičnim fokusom na probleme korupcije, prijevare i iznude u devet glavnih gradova srednje i istočne Europe 2000. godine (Alvazzi del Frate, 2004). Treba istaknuti i bijenalne globalne studije ekonomskog kriminaliteta koje provodi Pricewaterhouse Coopers – to su najekstenzivnije postojeće studije tog tipa u svijetu. U četvrtoj studiji (Bussmann, 2007) prezentiraju se rezultati intervjua provedenih u 5.400 kompanija u 40 zemalja s ciljem sagledavanja korijenskih uzroka ekonomskog kriminaliteta i načina na koje utječe na poslovni sektor diljem svijeta.

svrhu objašnjenja tzv. “običnog”, “uličnog”, “interpersonalnog” kriminaliteta, etiološka objašnjenja individualne devijacije u formi počinjenja kaznenog djela u ovom području nisu primjenjiva. Određeni autori pokušali su primijeniti te klasične koncepte u objašnjenju gospodarskog kriminaliteta odnosno nekih njegovih koncepata. Tako je sam Sutherland (prema: Burke, 2001) pokušao primijeniti svoju teoriju diferencijalne asocijacije na kriminalitet bijelog ovratnika odnosno kriminalitet “moćnih” upravo zato što se većina teoretskih objašnjenja odnosila na počinitelje nižih socijalnih slojeva. Matzina teorija neutralizacije također se koristi (u nekim segmentima) za objašnjenje korporacijskog kriminaliteta (prema: Burke, 2001). Matzina teorija odgovor je na rane determinističke teorije delinkventnih supkultura i u osnovi tvrdi kako je delinkvencija status, a delinkvetni oni koji igraju tu ulogu. On prepoznaje tri stadija u procesu postajanja devijantnim: 1. stadij je onaj u kojem mladić postaje dio opozicijske kulture. U takvim okolnostima vlastita ga anksioznost motivira da poželi biti članom takve skupine radi osjećaja maskuliniteta i statusa “odraslosti”. U tom stadiju on zaključuje iz ponašanja drugih što su “korektni” oblici razmišljanja i ponašanja pa se počinje tako ponašati. Ono što ne shvaća jest da se i drugi tako ponašaju iz istog osjećaja anksioznosti i želje za potvrđivanjem statusa “muškosti” i “odraslosti”. U drugom stadiju mladić se susreće s drugim problemom – mora nadići osnovnu socijalizaciju po kojoj je loše biti devijantan i stoga se mora zaštititi od osjećaja krivnje. Iz tog razloga odnosno u tu svrhu koriste se “tehnike neutralizacije” kako bi se opravdalo vlastito devijantno ponašanje. Matza navodi pet osnovnih vrsta neutralizacije: 1. poricanje odgovornosti (nisam to mislio napraviti); 2. poricanje štete (nisam ga zapravo povrijedio); 3. poricanje žrtve (to je i zaslužio); 4. osuda službenih “osuđivača” (policije) (oni nas uvijek imaju na “piku”) i 5. pozivanje na lojalnost (moraš pomoći svojim). Upravo te tehnike neutralizacije neki autori pronalaze i kod počinitelja gospodarskih delikata (radilo se o nesretnom slučaju; oni su samo slijedili dobivne naloge; nikome se nije ništa desilo; nije počinjena nikakva šteta).

Predstavnici kritičke kriminologije vide objašnjenje za gospodarski kriminalitet u vrijednosti kapitalističkog društva i legitimnih poslovnih ciljeva. Zastupnici tog pravca u kriminologiji nerijetko ističu kako bogati (počinitelji) dobivaju još više, a siromašni dobivaju zatvor (*the rich get richer and the poor get prison*). Smatraju kako je radnička klasa zanemariva kad je se uspoređi s kriminalitetom “moćnih” koji u najvećem broju slučajeva prolaze nekažnjeno. Kazena djela gospodarskog kriminaliteta koštaju društvo puno više od npr. maloljetničke delinkvencije, za koju postoji velika društvena osuda. “Moćni” počinitelji tih delikata imaju materijalne koristi od svoga ponašanja. No, resursi koji se ulažu o suzbijanje kriminaliteta bijelog ovratnika manji su od onih koji se ulažu u suzbijanje “klasičnog” kriminaliteta. Osim toga, počinitelji te

kategorije mogu platiti računovođe i branitelje koji će ih štiti i imaju moćne prijatelje koji lobiraju za njih.

Zastupnici orijentacije lijevog realizma u kriminologiji (Young, Lea, Matthews, prema: Burke, 2001) smatraju da je kriminalitet realni problem koji mora biti adresiran. Oni potvrđuju postojanje "kriminaliteta moćnih" i nužnost osude takve vrste kriminaliteta, no tvrde kako su učinci korporacijskog kriminaliteta generalno rašireni, dok su učinci kriminaliteta "direktnog kontakta" koncentriraniji. Korporacijski kriminalitet, prema njima, može prouzročiti financijske gubitke i čak i smrt i opasnost, no realni problem onih koji žive u područjima visoke stope kriminaliteta jesu predatorski počinitelji u njihovoj sredini.

Neki autori, poput Hirschija i Gottfredsona (prema: McLaughlin, Muncie, 2003), kako je i prethodno navedeno, smatraju da nema potrebe za iznalaženjem "novih" teoretskih objašnjenja gospodarskog kriminaliteta jer se u osnovni radi o istoj motivaciji kao i kod klasičnog imovinskog kriminaliteta – osobnoj materijalnoj koristi. Singer i sur. (2002) također smatraju koristoljublje glavnim motivom gospodarskih delikata te vide puno sličnosti između počinitelja tih delikata i počinitelja imovinskih delikata iz nižih socijalnih stratifikacija. Ciljevi su im zajednički, a razlikuju se u tehnikama i modalitetima njihove realizacije.

### 3.3. Obilježja počinitelja

Već je prije navedeno kako počinitelji gospodarskih delikata obično sebe ne percipiraju kao delinkvente, a takvima ih ne percipira ni okolina. Singer i sur. (2002) navode da se "profil gospodarskih delinkvenata u mnogome razlikuje od profila delinkvenata klasičnog kriminaliteta. Prije svega, gospodarski delinkventi raspolažu širim općim obrazovanjem, uživaju stručnim specijalnostima i bogatim radnim iskustvom u određenoj vrsti poslova, što im onda pomaže da uspješnije obavljaju i prikrivaju nedopuštene poslove. Sprega među njima vrlo je čvrsta, te se, u pravilu, radi o više sudionika, nerijetko na odgovornim dužnostima, gdje neposredni izvršitelji najčešće imaju svog 'zaštitnika'."

Uvodno navedena obilježja počinitelja vjerojatno utječu i na postupanje prema njima tijekom prijavljivanja i kaznenog postupka (zbog "iskakanja" iz stereotipne slike počinitelja kaznenih djela kod službenika tijela kaznenog progona). Takvi počinitelji zasigurno su izazov i u smislu penološkog tretmana, odnosno izvršenja kazne zatvora (ako im je izrečena bezuvjetna kazna zatvora), jer obilježja počinitelja znatno utječu na strukturiranje individualnog programa postupanja.

Hunter i Dantzker (2002) za počinitelje kaznenih djela u okviru zanimanja (*occupational criminals*) navode da mogu počiniti sitna kaznena djela krađe olovki ili papira s posla. Te osobe lako racionaliziraju svoje ponašanje kao ponašanje bez posljedica. Takvi počinitelji obično prihvaćaju konvencionalne norme i vrijednosti društva i ne doživljavaju se delinkventima. Na drugom kraju tog spektra nalaze se pojedinci koji se koriste svojim položajem kako bi si priskrbili znatna sredstva prodajući informacije i/ili nudeći usluge drugima radi osobne koristi.

Korporacijske delinkvente (*corporate criminals*) ti autori definiraju kao delinkvente “bijelog ovratnika” (profesionalne ili administrativne) koji nastoje pridonijeti svojoj kompaniji ili organizaciji uključujući se u nelegalne aktivnosti. Te aktivnosti mogu uključivati podmićivanje vladinih službenika za dobivanje unosnih ugovora, zaobilaženje propisa o okolišu, konspirativno utvrđivanje cijena ili razvoj nelegalnog monopola. Počinitelji svoje ponašanje definiraju kao “dobro poslovanje”, a novčane kazne drže prihvatljivim u odnosu prema dobiti od svojih nelegalnih aktivnosti.

Naravno, kod promišljanja obilježja počinitelja gospodarskog kriminaliteta treba imati na umu iznimnu heterogenost tog područja u smislu pojava oblika.

#### 4. ANALIZA DOMAĆE STRUČNE PERIODIKE

Analiza stručne i znanstvene literature često vrlo dobro svjedoči koliki je interes za određeni problem. Tako su za potrebe ovog rada analizirani objavljeni radovi s područja gospodarskog kriminaliteta u tri časopisa koji pokrivaju kriminalističko, kriminološko i kaznenopravno izučavanje kriminaliteta u njegovoj ukupnosti ili određenim pojavnim oblicima. Sasvim sigurno bilo bi zanimljivo uvrstiti u takvu analizu i druge, poglavito ekonomske stručne časopise i knjige (kojih i nema puno), no zbog vremenskog i prostornog ograničenja to nije učinjeno, ali može poslužiti kao ideja za izradu detaljnije studije o toj temi.

Analiza je napravljena pregledavanjem objavljenih brojeva navedenih časopisa u razdoblju od 1995. do 2006. godine. Pobrojani su recenzirani članci (stručni i znanstveni) te pregledani naslovi i članci koji bar djelomično spadaju u područje gospodarskog kriminaliteta shvaćenog vrlo široko kao kažnjivog poslovanja, bez obzira na to je li riječ o privatnim ili pravnim osobama. U tablici su dani podaci o ukupnom broju objavljenih recenziranih radova te broj radova koji analiziraju neki segment gospodarskog kriminaliteta, i to u vremenskom slijedu od 1995. do 2006. godine.

Nakladnik časopisa *Policija i sigurnost* je MUPRH, izlazi kao dvomjesečnik (šest brojeva godišnje). Objavljuje recenzirane znanstvene i stručne radove iz područja policije i policijske znanosti, kriminalistike, kaznenog materijalnog, procesnog i izvršnog prava, međunarodnog javnog i kaznenog prava, nacionalne sigurnosti, kriminologije, penologije, viktimologije, sudske medicine, forenzične psihologije i psihijatrije kao i srodnih grana (npr. povijest policije, forenzična antropologija, kriminalistička statistika i sl.). Također, objavljuje i radove koji ne podliježu recenzijskom postupku u rubrikama: *Iz prakse za praksu*, *Sudska praksa*, *Pogledi i mišljenja* te *Prikazi i osvrti*. Stalne rubrike su: *Znanstveni i stručni članci*, *Iz prakse za praksu*, *Pogledi i mišljenja*, *Prikazi i osvrti* (<http://pa.mup.hr/casopis.htm>). Časopis nije indeksiran.

Nakladnik časopisa *Kriminologija i socijalna integracija* je Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za poremećaje u ponašanju, a izlazi kao polugodišnjak (dva broja godišnje). Objavljuje radove iz područja kriminologije, penologije i poremećaja u ponašanju koji u središte zanimanja stavljaju osobe i socijalne skupine koje manifestiraju ne samo formalno kriminalno ponašanje nego i poremećaje u socijalnom ponašanju u cjelini. Časopis se bavi poremećajima u socijalnom ponašanju osoba svih dobnih skupina, dakle djece, malodobnih i punoljetnih osoba. S jednakom pozornošću časopis se bavi problemima etiologije i fenomenologije te prevencije, sprečavanja i suzbijanja kriminalnog ponašanja odnosno poremećaja u socijalnom ponašanju u cjelini. Indeksira se u: PsychInfo, American Psychological Association, Sociological Abstracts i Inist-cnrs.

Nakladnik *Hrvatskog ljetopisa za kazneno pravo i praksu* je Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, izlazi kao polugodišnjak (dva broja godišnje). Objavljuje znanstvene i stručne radove s područja teorije i prakse kaznenog materijalnog, procesnog i izvršnog prava, međunarodnog kaznenog prava, srodnih znanosti (kriminologije, kriminalistike, penologije, viktimologije) te pomoćnih disciplina (sudske medicine, sudske i socijalne psihologije, sudske psihijatrije). Časopis je strukturiran kroz sljedeće dijelove: članci, iz stranog i međunarodnog kaznenog prava, iz povijesti kaznenog prava, sudska praksa, prikazi i diskusije. Časopis se indeksira u međunarodnoj referentnoj publikaciji: Criminal Justice Abstracts (od rujna 1999. godine).

		Policija i sigurnost	Kriminologija i socijalna integracija	Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu
1995.	Ukupno radovi	17	13	16
	Gospodarski kriminalitet	0 <sup>3</sup>	0	0
1996.	Ukupno radovi	22	16	37
	Gospodarski kriminalitet	0	0	0
1997.	Ukupno radovi	17	10	32
	Gospodarski kriminalitet	0 <sup>4</sup>	0	2 <sup>5</sup>
1998.	Ukupno radovi	17	14	29
	Gospodarski kriminalitet	1 <sup>6</sup>	0	2 <sup>7</sup>
1999.	Ukupno radovi	8	11	43
	Gospodarski kriminalitet	0 <sup>8</sup>	0	1 <sup>9</sup>
2000.	Ukupno radovi	9	12	33
	Gospodarski kriminalitet	0	0	3 <sup>10</sup>
2001.	Ukupno radovi	10	8	43
	Gospodarski kriminalitet	2 <sup>11</sup>	0	7 <sup>12</sup>
2002.	Ukupno radovi	11	15	22
	Gospodarski kriminalitet	0 <sup>13</sup>	0	2 <sup>14</sup>
2003.	Ukupno radovi	11	18	27
	Gospodarski kriminalitet	1 <sup>15</sup> (9,1%)	0	4 <sup>16</sup> (14,8%)
2004.	Ukupno radovi	7	13	33
	Gospodarski kriminalitet	0	0	0
2005.	Ukupno radovi	6	18	29
	Gospodarski kriminalitet	0	0	0
2006.	Ukupno radovi		16	36
	Gospodarski kriminalitet		1 <sup>17</sup>	0
1995- 2006.	Ukupno radovi	135	164	380
	Gospodarski kriminalitet (recenzirani)	2 (1,5%)	1 (0,6%)	21 (5,5%)

“Ukupno radovi” se odnosi na recenzirane radove (tu ne spadaju prilozi iz rubrika *Iz prakse za praksu, Sudska praksa, Pogledi i mišljenja, Prikazi i diskusije*)

<sup>3</sup> U rubrici *Iz prakse za praksu* (nerecenzirani prilozi) objavljen je prilog: K. Horvat: Pre-  
 vare u gospodarstvu

<sup>4</sup> U rubrici *Iz prakse za praksu* - D. Čolović, K. Horvat: Pranje novca

<sup>5</sup> G. Schmolzer: Internet i kazneno pravo

J. Kregar: Pojava korupcije

<sup>6</sup> Ž. Sačić: Korupcija i njezino suzbijanje u svijetu i Hrvatskoj – kriminološko kriminalistički  
 aspekti

<sup>7</sup> I. Maros, M. Milinović: Međunarodna suradnja RH u suzbijanju pranja novca

Š. Pavlović: Pranje novca – posebna sastavnica organiziranog kriminaliteta

<sup>8</sup> U rubrici *Iz prakse za praksu* - T. Matiša: Prijevare osiguranja – simulirane prometne  
 nezgode

<sup>9</sup> D. Derenčinović: Kaznenopravni aspekti korupcije s elementom inozemnosti.

<sup>10</sup> F. Bačić: Korupcija i antikorupcijsko kazneno pravo

D. Kos: Kaznenopravna odgovornost za kaznena djela gospodarskog kriminaliteta.

I. Maros, I. Barac: Međunarodna suradnja Ureda za sprječavanje pranja novca Republike  
 Hrvatske u otkrivanju međunarodnih slučajeva pranja novca.

Kada pogledamo redak sa sumarnim rezultatima, uočavamo da je gospodarski kriminalitet najrjeđe obrađivan kao tema u časopisu *Kriminologija i socijalna integracija* (jedan rad), zatim u časopisu *Policijska i sigurnost* (1,5% svih objavljenih recenziranih radova), dok je najčešće obrađivan u časopisu *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* (21 rad, tj. 5,9% ukupno objavljenih radova). Pregled objavljenih radova govori da je riječ o analazi pojedinih aspekata koncepta gospodarskog kriminaliteta (1 rad o definiciji kriminaliteta "bijelog ovratnika" i cijeli niz radova koji analiziraju pojedina kaznena djela iz ovog područja ili određene zakone kojima se normira neki specifični aspekt (pozicija kaznenih djela iz područja gospodarskog kriminaliteta u izmjenama Kaznenog zakona, kompjutorska kaznena djela, prekršaji protiv autorskog prava, kaznena odgovornost pravnih osoba, pranje novca, oduzimanje imovine stečene kaznenim djelom, carinski i porezni prekršaji itd.). Nema radova s područja definiranja gospodarskog kriminaliteta, problema statističkog praćenja radi utvrđivanja približnog stanja i kretanja te vrste kriminaliteta, empirijskih istraživanja iz područja percepcije ili šteta nastalih ovom vrstom kriminalitea. Nema ni suradnje autora različitih struka u pokušaju interdisciplinarnog obuhvaćanja bar pojedinih aspekata tog područja.

<sup>11</sup> I. Pezo: Kažnjivost povreda slobodnog tržišnog natjecanja.

Z. Kaleb, B. Balen: Neki elementi kaznenih odredbi Zakona o trgovačkim društvima.

<sup>12</sup> S. Diklić: Prekršaji u gospodarstvu s osvrtnom na odgovornost pravnih osoba

M. Perković, I. Josipović: Postupak za financijske prekršaje de lege lata i de lege ferenda

B. Marković: Carinski i porezni prekršaji u upravnom sporu.

E. Weigend, E. Zielinska: Zaštita gospodarskih interesa Europske unije i poljsko kazneno pravo

D. Novosel: Posebnosti Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.

Đ. Pokrajac: Kaznena djela zlouporabe položaja i ovlasti iz čl. 337. KZ i zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. KZ te njihova primjena u praksi

C. De Gabrielle: Međunarodni naponi SAD-a u borbi protiv pranja novca

<sup>13</sup> U rubrici *Iz prakse za praksu* - Nj. Blažek: Metodika otkrivanja piratizacije videoigrama i softvera

U rubrici *Pogledi i mišljenja* - D. Meštrović: Legalizacija nelegalno stečenog kapitala

<sup>14</sup> I. Josipović: Prekršaji protiv autorskog prava, realitet i perspektive u svjetlu novog prekršajnog zakonodavstva

P. Novoselec: Zlouporaba položaja i ovlasti kao gospodarska kaznena djela

<sup>15</sup> A.M. Horjan: Kreditne kartice i njihova zlouporaba

<sup>16</sup> S. Katušić-Jergović: Prilog razmatranju kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta prema izmjenama Kaznenog zakona

Š. Pavlović: Kompjutorska kaznena djela u Kaznenom zakoniku

Z. Đurđević: Kaznena odgovornost i kazneni postupak prema pravnim osobama u Republici Hrvatskoj

J. Barbić: Osobe koje vode poslove kao odgovorne osobe i određenje predstavnika pravne osobe po Zakonu o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela

<sup>17</sup> R. Ball: Logika definicije kriminaliteta "bijelih ovratnika"

## 5. STANJE I STRUKTURA GOSPODARSKOG KRIMINALITETA

S obzirom na nedovoljnu definiranost područja gospodarskog kriminaliteta, u analizi detektiranog kriminaliteta u Hrvatskoj kreće se iz kombinirane perspektive u kojoj se koriste odnosno evaluiraju podaci MUP-a, odnosno Odjela za gospodarski kriminalitet i korupciju (izvor su publikacije *Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada* od 2000. do 2006. godine) i podaci Državnog zavoda za statistiku. Jedinica promatranja za te prve podatke su prijavljena kaznena djela, dok se podaci Državnog zavoda za statistiku odnose na prijavljene, optužene i osuđene osobe.

U drugom potpoglavlju analiziraju se podaci Državnog zavoda za statistiku o prijavljenim, optuženim i osuđenim osobama za kaznena djela iz glave XXI.: kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja.

U trećem potpoglavlju analiziraju se također podaci Državnog zavoda za statistiku za prijavljene, optužene i osuđene osobe iz glave XXV.: kaznena djela protiv službene dužnosti.

Za posljednja dva potpoglavlja kombinirani su podaci iz publikacije Državnog zavoda za statistiku (2006): *Pokazatelji gospodarskog kriminaliteta 1998.- 2004.* (publikaciju priredili Rogić-Hadžalić i Novosel), i to bazične tablice (zato što u godišnjim publikacijama Državnog zavoda za statistiku o prijavljenim, optuženim i osuđenim osobama do prije nekoliko godina nisu bili predočeni podaci za sva kaznena djela iz pojedine glave, već samo ona s najvišim frekvencijama) i Statistička izvješća 1309 (Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2005.) i 1339 (Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2006.).

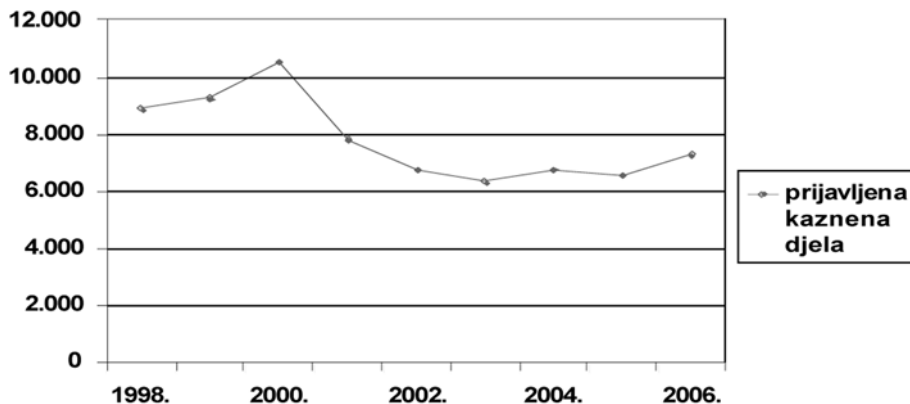
### 5.1. Prijavljena kaznena djela gospodarskog kriminaliteta

U grafikonu 1 prikazano je kretanje broja kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, prema statistikama MUP-a.



Grafikon 1.

Prijavljena kaznena djela – gospodarski kriminalitet

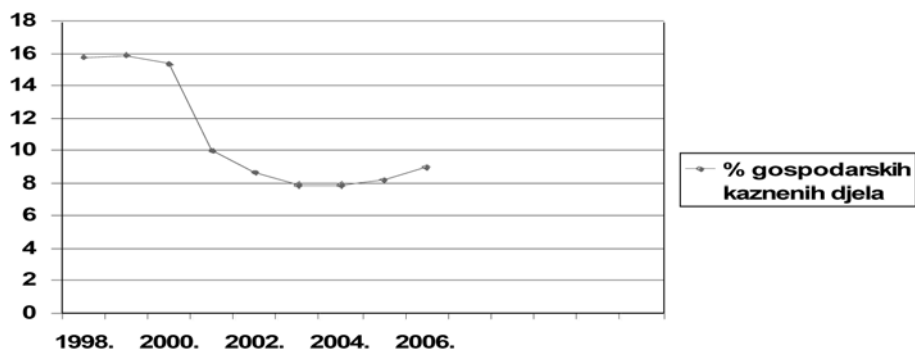


Iz grafikona je razvidan rast prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta u periodu od 1998. do 2000. godine, nakon čega slijedi pad prijave te vrste kaznenih djela do 2003. godine, a zatim slijedi lagani porast prijave.

U grafikonu 2 pratimo udio prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta u ukupnom broju prijavljenih kaznenih djela.

Grafikon 2.

Prijavljena kaznena djela – udio gospodarskog kriminaliteta u ukupnom kriminalitetu



Vidi se nagli pad udjela prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta u ukupnoj masi prijavljenih kaznenih djela 2000. godine, a tek u posljednje dvije godine vidi se prilično blag porast udjela prijave za gospodarska kaznena djela u ukupnom broju prijavljenih kaznenih djela.

U tablici 1 prikazana je struktura gospodarskog kriminaliteta po policijskoj nomenklaturi koja odgovara organizacijskoj nadležnosti Odjela za gospodarski kriminalitet i korupciju MUP-a RH (više u radu: Orlović, Pajčić). Razvidno je da u tu definiciju gospodarskog kriminaliteta spadaju kaznena djela iz velikog broja glava Kaznenog zakona, primjerice: protiv slobode i prava čovjeka i građanina, protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, protiv imovine, protiv zdravlja ljudi, protiv okoliša, protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, protiv vjerodostojnosti isprava i protiv službene dužnosti. Osim navedenih, u nadležnost Odjela spadaju i pojedine odredbe brojnih drugih zakona, primjerice Zakona o trgovačkim društvima, Zakona o tržištu vrijednosnih papira, Zakona o računovodstvu, Zakona o deviznom poslovanju, Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima te drugih (koje su u tablici prikazani u rubrici: Ostali zakoni).

Kao najučestalija u analiziranom razdoblju (stupac sa zbirnim podacima) pojavljuju se kaznena djela krivotvorenja službene isprave (18,7%), prijevare u gospodarskom poslovanju (11,2%) i zlouporabe položaja i ovlasti (10,5%). Kao najrjeđe prijavljivana kaznena djela u ovom razdoblju pojavljuju se kaznena djela povrede ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti (0,008%), stvaranja monopolističkog položaja na tržištu (0,004%) i izdavanja i neovlaštenog pribavljanja poslovne tajne (0,002%). Analiza podataka u udjelu prijava za pojedina kaznena djela pokazuje različite trendove.

*Tablica 1.*

Struktura gospodarskog kriminaliteta od 2000. do 2006.  
 – prijavljena kaznena djela

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2000-2006.
ukupno	8.901 100,0	7.851 100,0	6.764 100,0	6.369 100,0	6.754 100,0	6.595 100,0	6.595 100,0	7.285 100,0
114: povreda prava na rad	40 0,4	34 0,4	49 0,7	97 1,5	322 4,8	340 5,1	181 2,5	1.063 2,1
115: povreda prava na zdravstvenu i invalidsku zaštitu	3 0,03	2 0,02	1 0,01	3 0,05	10 0,1	0	0	19 0,04
197.a: dječja pornografija na računalnom sustavu ili mreži	0	0	0	0	0	12 0,2	25 0,3	37 0,07
223: povreda tajnosti, cjelovitosti i dostupnosti računalnih podataka	0	0	0	0	0	7 0,1	4 0,05	11 0,02

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2000-2006.
223.a: računalno krivotvorenje	0	0	0	0	2 0,03	38 0,6	44 0,6	84 0,2
224.a: računalna prijevvara	0	0	0	0	1 0,01	15 0,2	36 0,5	52 0,1
226: zlouporaba čeka i kreditne kartice	69 0,8	69 0,9	59 0,9	381 6,0	424 6,3	200 3,0	87 1,2	1.289 2,5
227: zlouporaba povjerenja	3 0,03	4 0,05	5 0,07	17 0,3	32 0,5	7 0,1	5 0,07	73 0,1
228: povreda tuđih prava	30 0,3	46 0,6	47 0,7	55 0,9	32 0,5	42 0,6	39 0,5	291 0,6
229: povreda prava autora ili umjetnika izvođača	0	0	0	1 0,01	5 0,07	2 0,03	3 0,04	11 0,02
230: nedozvoljena uporaba autorskih djela ili izvedbe umjetnika izvođača	348 3,9	525 6,7	565 8,3	594 9,3	662 9,8	640 9,7	1.140 15,6	4.474 8,8
231: povreda prava proizvođača zvučne ili slikovne snimke	5 0,06	11 0,1	9 0,1	99 1,5	208 3,1	254 3,8	495 6,8	1.081 2,1
232: povreda prava iz prijavljenih ili zaštićenih izuma	1 0,01	0	0	1 0,01	0	0	6 0,08	8 0,01
233: lihvarski ugovor	152 1,7	25 0,3	58 0,8	11 0,2	14 0,2	53 0,8	62 0,8	375 0,7
247: proizvodnja i stavljanje u promet škodljivih živežnih namirnica	3 0,03	2 0,02	4 0,06	1 0,01	0	2 0,03	3 0,04	15 0,03
248: nesavjesni pregled mesa za prehranu	1 0,01	0	3 0,04	1 0,01	0	1 0,01	5 0,07	11 0,02
252.a: protupravna gradnja	0	0	0	0	2 0,03	28 0,4	90 1,2	120 0,2
261.a: protupravna eksploatacija rudnog blaga	0	0	0	0	5 0,07	29 0,4	61 0,8	95 0,2
278: krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega	8 0,09	5 0,06	11 0,2	5 0,08	3 0,04	35 0,5	4 0,05	71 0,1
279: prikriivanje protuzakonito dobivenog novca	2 0,02	12 0,1	4 0,06	6 0,09	5 0,07	15 0,2	27 0,4	71 0,1

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2000-2006.
280: povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	0	0	2 0,03	0	1 0,01	0	1 0,01	4 0,008
281: pogodovanje vjerovnika	32 0,3	61 0,8	51 0,7	25 0,4	7 0,1	6 0,09	6 0,08	188 0,4
282: zlouporaba stečaja	13 0,1	23 0,3	27 0,4	21 0,3	17 0,2	13 0,2	10 0,1	124 0,2
283: zlouporaba u postupku stečaja	1 0,01	2 0,02	0	2 0,03	1 0,01	0	0	6 0,01
284: obmanjivanje kupaca	3 0,03	4 0,05	12 0,2	3 0,05	47 0,7	3 0,04	51 0,7	123 0,2
285: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke	47 0,5	17 0,2	48 0,7	32 0,5	50 0,7	122 1,8	279 3,8	595 1,2
286: utaja poreza i drugih davanja	60 0,7	60 0,8	44 0,6	24 0,4	42 0,6	98 1,5	68 0,9	396 0,8
287: povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga	73 0,8	109 1,4	101 1,5	97 1,5	96 1,4	121 1,8	193 2,6	790 1,6
288: stvaranje monopolističkog položaja na tržištu	0	2 0,02	0	0	0	0	0	2 0,004
291: nesavjesno gospodarsko poslovanje	34 0,4	33 0,4	28 0,4	27 0,4	28 0,4	19 0,3	17 0,2	186 0,4
292: zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju	932 10,5	857 10,9	643 9,5	495 7,8	361 5,3	472 7,1	409 5,6	4.169 8,2
293: prijevara u gospodarskom poslovanju	1.247 14,0	1343 17,1	958 14,2	648 10,2	493 7,3	521 7,9	472 6,2	5.682 11,2
294: sklapanje štetnog ugovora	93 1,0	72 0,9	88 1,3	30 0,5	12 0,2	31 0,5	24 0,3	350 0,7
295: izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne	0	0	0	0	0	0	1 0,01	1 0,002
296: nedozvoljena proizvodnja	1 0,01	2 0,02	1 0,01	0	1 0,01	1 0,01	0	6 0,01
297: nedozvoljena trgovina	677 7,6	429 5,5	344 5,1	275 4,3	309 4,6	280 40,3	315 4,3	2.629 5,2
298: izbjegavanje carinskog nadzora	701 7,9	600 7,6	554 8,2	504 7,9	743 11,0	632 9,6	621 8,5	4.355 8,6

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2000-2006.
312: krivotvorenje službene isprave	1.855 20,8	1.494 19,0	1.343 19,8	1.322 20,7	1.414 20,9	1.055 16,0	991 13,6	9.474 18,7
313: posebni slučajevi krivotvorenja isprave	142 1,6	79 1,0	111 1,6	98 1,5	160 2,4	97 1,5	169 2,3	856 1,7
316: izdavanje i uporaba neistinite liječničke ili veterinarske svjedodžbe	26 0,3	19 0,2	5 0,07	86 1,3	109 1,6	50 0,7	16 0,2	311 0,6
337: zlouporaba položaja i ovlasti	1.272 14,3	941 12,0	748 11,0	665 10,4	524 7,7	657 10,0	521 7,3	5.328 10,5
338: zlouporaba obavljanja dužnosti državne vlasti	21 0,2	10 0,1	5 0,07	28 0,4	1 0,01	10 0,1	4 0,05	79 0,1
339: nesavjestan rad u službi	114 1,3	89 1,1	97 1,4	49 0,8	51 0,7	45 0,7	56 0,8	501 1,0
343: protuzakonito posredovanje	4 0,04	3 0,04	2 0,03	1 0,01	1 0,01	0	0	11 0,02
344: prijevarena u službi	26 0,3	27 0,3	6 0,09	15 0,2	11 0,2	8 0,1	22 0,3	115 0,2
345: pronevjera	408 4,6	321 4,1	283 4,2	350 5,5	344 5,1	318 4,8	373 5,1	2.397 4,7
346: neovlaštena uporaba	38 0,4	37 0,5	19 0,3	33 0,5	20 0,3	11 0,2	12 0,2	170 0,3
347: primanje mita	125 1,4	57 0,7	21 0,3	25 0,4	45 0,7	51 0,8	43 0,6	367 0,7
348: davanje mita	83 0,3	74 0,9	39 0,6	38 0,6	63 0,9	88 1,3	50 0,7	435 0,9
350: protuzakonita naplata i isplata	2 0,02	3 0,04	2 0,03	4 0,06	2 0,03	1 0,01	2 0,03	16 0,03
351: odavanje službene tajne	3 0,03	6 0,08	5 0,07	7 0,1	5 0,07	3 0,04	4 0,05	33 0,06
Ostali zakoni	199 2,2	338 4,3	356 5,3	190 3,0	58 0,8	162 2,4	238 3,3	1.541 3,0

U tablici 2 prikazani su podaci o stopi prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta po policijskim upravama (broj prijavljenih kaznenih djela na 100.000 stanovnika). Iz podataka o prosječnoj stopi prijava po najvišoj se stopi ističu Istarska (274,9) i Šibensko – kninska policijska uprava (259,6), a po najnižoj stopi Požeško – slavonska (51,9) i Krapinsko – zagorska policijska uprava (69,6).

Tablica 2.

Stopa kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta  
 po policijskim upravama (2000. – 2006.)

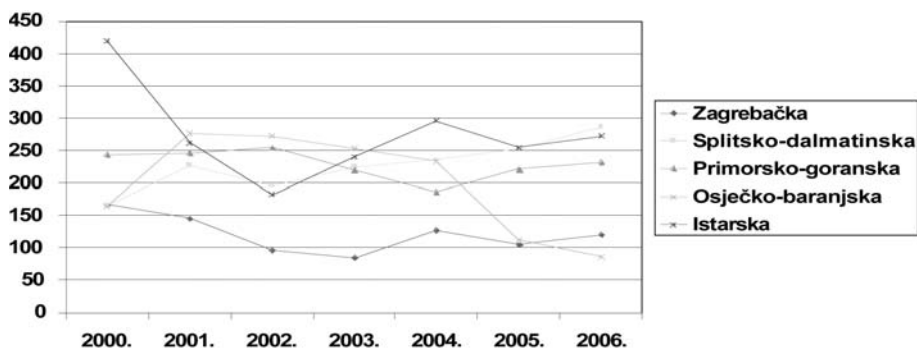
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	Prosječna stopa
Zagrebačka	166,7	145,1	96,2	84,7	127	104,7	121,4	120,8
Splitsko- -dalmatinska	165,6	226,7	194,7	224,5	235,3	251,7	286,6	226,4
Primorsko- -goranska	243,9	246,1	253,7	219,6	185,6	220,6	232,1	228,8
Osječko- -baranjska	163,9	275,6	272,6	253,2	232,4	111,6	86,2	199,3
Istarska	418,9	261,7	182,7	240	295,6	253,9	271,9	274,9
Dubrovačko- -neretvanska	209	192,9	163,1	109,9	97,7	138,4	148,9	151,4
Karlovačka	140,9	186,9	97,3	126,2	149,5	139,6	194	147,7
Sisačko- -moslavačka	100,7	78,2	68	52,9	75,5	61	70	72,3
Šibensko- -kninska	210,5	318	313,6	233	230,3	252,5	259,5	259,6
Vukovarsko- -srijemska	135,8	174,8	200,2	158,7	131,9	184,6	180,2	166,6
Zadarska	100,6	83,3	77,8	47,5	62,3	71,6	164,2	86,7
Bjelovarsko- -bilogorska	341,6	216,4	194,6	205,1	166,1	146,5	165,3	205,1
Brodsko- -posavska	368,6	96,7	112,6	76,4	105,2	96,2	125	140,1
Koprivničko- -križevačka	316,1	163,9	154,3	182,4	157,5	202,5	198,4	196,4
Krapinsko- -zagorska	90,7	113	75,1	43,5	41,4	61,1	62,5	69,6
Ličko-senjska	273,7	218	272	124,8	130,4	249,6	283,2	221,6
Međimurska	138,5	113,2	100,5	118,2	93,7	138,5	118,2	117,2
Požeško- -slavonska	52,3	59,4	55,9	44,3	41,9	54,8	54,8	51,9
Varaždinska	79,3	109,3	80,6	82,3	86,1	95,3	108,2	91,5
Virovitičko- -podravska	182,6	203,5	193,8	248,4	207,7	252,7	265,6	222,0
Ukupno	186	176,9	152,4	143,5	152,2	148,6	164,2	160,5

Izvor: Statistike MUP-a. Stopa (broj prijavljenih kaznenih djela na 100.000 stanovnika) za 2000. godinu izračunana je prema popisu stanovništva iz 1991. a od 2001. godine do 2006. godine prema popisu stanovništva iz 2001. godine.

U sljedećih nekoliko grafikona prikazane su stope prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta po kategorijama policijskih uprava, s tim da je Policijska uprava zagrebačka, kao jedina uprava prve kategorije, stavljena zajedno s policijskim upravama druge kategorije.

Grafikon 3.

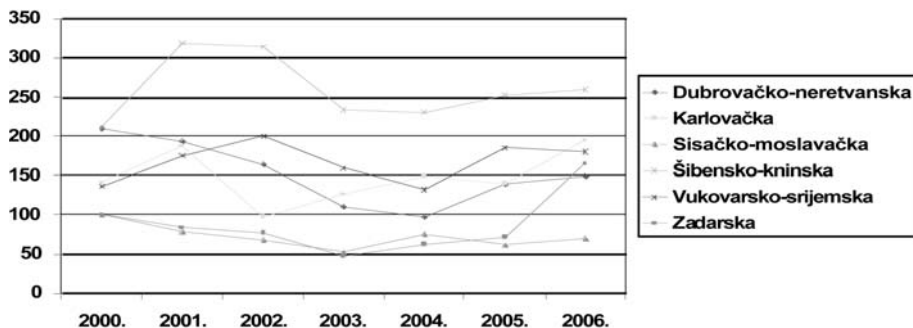
Stopa prijavljenih gospodarskih kaznenih djela  
u policijskim upravama 1. i 2. kategorije



Iz grafikona 3 razvidno je da Policijska uprava zagrebačka ima najnižu stopu prijavljivanja gospodarskih kaznenih djela u analiziranom periodu i pokazuje, uz određene oscilacije, silazni trend. Policijska uprava istarska pokazuje najznačajnije oscilacije u smislu velikog pada stope prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta od 2000. do 2002. godine, nakon čega se u sljedećih nekoliko godina bilježi rast stope te oscilacije u posljednje dvije godine. Primorsko-goranska uprava bilježi određenu stabilnost stope u prvih nekoliko analiziranih godina, a nakon 2002. godine slijedi pad stope prijave koji doseže svoju najnižu razinu 2004. godine, nakon koje slijedi blagi porast. Policijska uprava osječko-baranjska nakon početnog rasta stope 2001. godine bilježi silazni trend koji je naročito izražen od 2004. godine, dok Splitsko-dalmatinska uprava nakon početnih oscilacija bilježi rast stope prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta.

Grafikon 4.

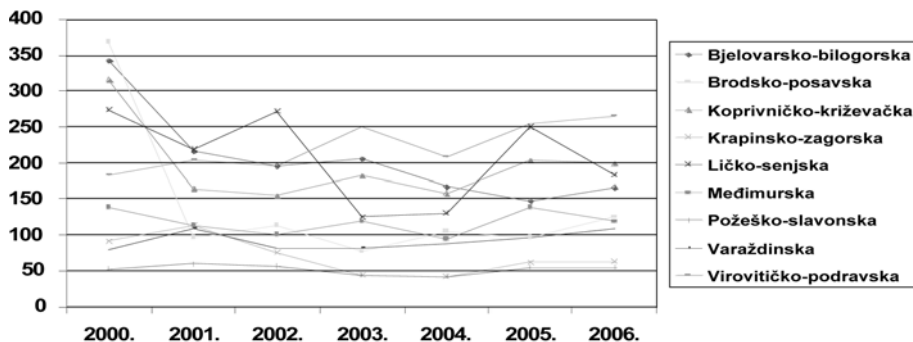
Stopa prijavljenih gospodarskih kaznenih djela  
u policijskim upravama 3. kategorije



U grafikonu 4 prikazani su podaci o stopama prijavljenih gospodarskih kaznenih djela policijskih uprava treće kategorije. Najvišu stopu pokazuje Šibensko-kninska uprava, dok su najniže stope primjetne u policijskim upravama Sisačko-moslavačkoj i Zadarskoj. I u stopama tih policijskih uprava bilježe se značajne oscilacije u kretanju stope prijavljenih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta u promatranom razdoblju. Najveći rast stopa u posljednjoj godini primjetan je u Zadarskoj i Karlovačkoj upravi.

Grafikon 5.

Stopa prijavljenih gospodarskih kaznenih djela  
u policijskim upravama 4. kategorije





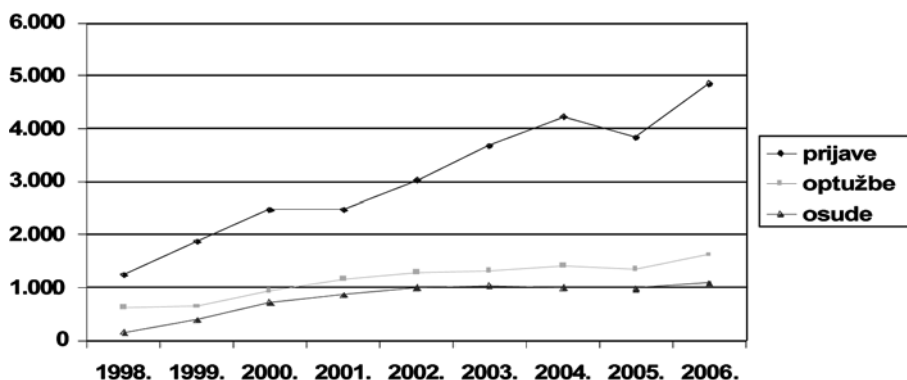
Grafikon 5 sadržava prikaz stope prijave kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta za policijske uprave četvrte kategorije. I u posljednjoj skupini policijskih uprava također se bilježe značajne oscilacije stope prijavljenih kaznenih djela.

## 5.2. Prijavljene, optužene i osuđene osobe za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja

U grafikonu 6 prikazan je broj prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja od 1998. do 2006. godine. Razvidan je porast prijave, optužbi i osuda u promatranom periodu, a uočeni trend porasta najveći je za broj prijavljenih osoba koji je porastao četiri puta i koji bilježi najveći porast u razdoblju od 2001. do 2004. godine.

Grafikon 6.

Kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa poslovanja  
(prijave, optužbe, osude) od 1998. do 2006. (apsolutni broj osoba)

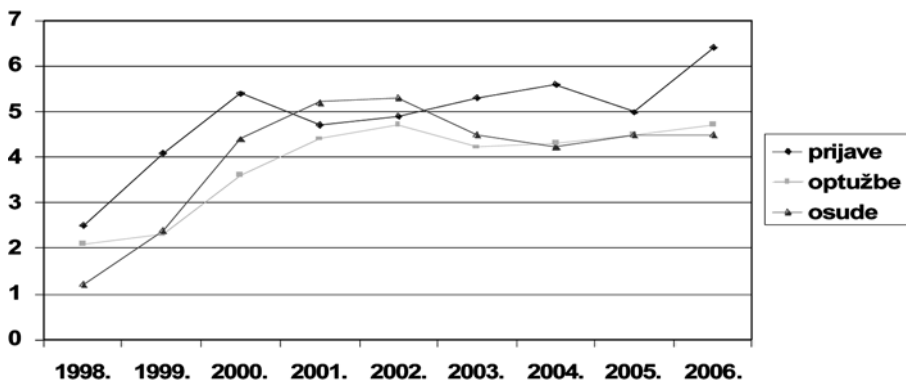


U grafikonu 7 prikazan je udio (postotak) prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za kaznena djela iz glave XXI. u odnosu prema ukupnom kriminalitetu od 1998. do 2006. godine. Razvidan je tako porast udjela prijave, optužbi i osuda koji pokazuje najskokovitiji porast u periodu od 1998. do 2000. godine. Kod udjela prijave bilježi se pad 2001. godine da bi se sljedećih godina vidio blag porast do 2004. godine, nakon koje slijedi pad udjela i zatim opet značajan skok porasta. Udio optuženih osoba za kaznena djela iz glave XXI. u ukupnom broju optuženih osoba za sva kaznena djela pokazuje značajan porast od 1999. do 2002. godine, nakon koje slijedi pad tog udjela i odmah

zatim opet trend blagog porasta. Udio osuđenih osoba pokazuje najznačajniji porast u periodu od 1998. do 2001. godine, nakon koje slijedi silazni trend do 2004. godine i zatim opet blagi porast udjela osuđenih osoba za kaznena djela iz glave XXI. u ukupnom broju osuđenih osoba.

Grafikon 7.

Udio prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za kaznena djela iz glave XXI. u odnosu prema ukupnom kriminalitetu od 1998. do 2006. (postotak)



U sljedeće tri tablice analiziramo broj prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja po vrstama kaznenih djela u periodu od 1998. do 2006. Te tablice kreirane su iz bazičnih tablica za gospodarski kriminalitet za period od 1998. do 2004. (DZS, 2006) u kojima nema podataka za kazneno djelo iz čl. 277. (izradba, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje) i godišnjih izvješća Državnog zavoda za statistiku za 2005. i 2006. godinu (publikacije broj 1309 i 1339). Strukturirane su po podjeli danj u Rječniku kaznenog prava (prema užem zaštitnom objektu). U tablici 3 prikazan je broj prijavljenih punoljetnih osoba za kaznena djela iz glave XXI. Iz zadnjeg stupca (ukupan broj prijavljenih osoba u periodu od 1998. do 2006. godine) razvidno je da osobe prijavljene za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja sudjeluju sa 5% u ukupnom broju prijavljenih osoba za sva kaznena djela, a taj udio kreće se od najnižeg 1998. godine (2,5%) do najvišeg 2006. godine (6,4%). Distribucija podataka po kaznenim djelima pokazuje da su u promatranom razdoblju u ovoj skupini kaznenih djela bila najzastupljenija kaznena djela krivotvorenja novca (ukupno 31%), prijevare u gospodarskom poslovanju (19,8%), izbjegavanja carinskog nadzora (17,3%) i zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju (12,8%).

Najmanje su zastupljena kaznena djela nedozvoljene proizvodnje (0,07%), nedozvoljene trgovine zlatom (0,04%), stvaranja monopolističkog položaja na tržištu (0,03%) i nelojalne konkurencije u vanjskotrgovinskom poslovanju (0,02%). Kod kaznenih djela nesavjesnog gospodarskog poslovanja i zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju interesantan je porast udjela prijavljenih osoba u ukupnom broju prijavljenih osoba za tu skupinu kaznenih djela: kod nesavjesnog gospodarskog poslovanja najveći je udio zabilježen 1998. godine (7,2%), a najniži 2006. godine (0,7%). Kod kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju udio prijavljenih osoba bio je najveći 1998. i 2002. godine (14,9%), a od 2004. godine pokazuje pad udjela do 8,6% 2006. godine.

U ekstenzivnijoj definiciji gospodarskog kriminaliteta u već spominjanoj studiji Državnog zavoda za statistiku<sup>18</sup> (2006, priredili: Rogić-Hadžalić, Novosel) kao najučestalija prijavljena kaznena djela gospodarskog kriminaliteta u periodu od 1998. do 2004. godine navode se sljedeća: zlouporaba položaja i ovlasti (16,5%), krivotvorenje novca (13,9%), prijevara u gospodarskom poslovanju (12,4%), izbjegavanje carinskog nadzora (11%), zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju (8,3%), nedozvoljena uporaba autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača (7,1%), pronevjera (6,5%), nedozvoljena trgovina (5,9%), zlouporaba čeka i kreditne kartice (4,9%) i nesavjestan rad u službi (3%).

Tablica 3.

Prijavljene punoljetne osobe po vrsti kaznenog djela  
 (glava XXI.) od 1998. do 2006.

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998- 2006.
Ukupno prijave	48.643 <b>100,0</b>	44.893 <b>100,0</b>	45.485 <b>100,0</b>	52.756 <b>100,0</b>	61.889 <b>100,0</b>	69.329 <b>100,0</b>	75.403 <b>100,0</b>	76.409 <b>100,0</b>	75.867 <b>100,0</b>	550.674 <b>100,0</b>
Ukupno glava XXI.	1.240 <b>2,5</b> 100,0	1.864 <b>4,1</b> 100,0	2.468 <b>5,4</b> 100,0	2.471 <b>4,7</b> 100,0	3.037 <b>4,9</b> 100,0	3.666 <b>5,3</b> 100,0	4.225 <b>5,6</b> 100,0	3.830 <b>5,0</b> 100,0	4.857 <b>6,4</b> 100,0	27.658 <b>5,0</b> 100,0
274: krivotvorenje novca	240 19,3	295 15,8	274 11,1	330 13,3	627 20,6	1.193 32,5	1.590 37,6	1.513 39,5	2.522 51,9	8.584 31,0
275: krivotvorenje vrijednosnih papira	1 0,08	7 0,4	9 0,4	4 0,2	4 0,1	16 0,4	8 0,2	18 0,5	7 0,1	74 0,3

<sup>18</sup> Obuhvaćena su kaznena djela iz četiri osnovne skupine: kaznena djela protiv imovine, protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, protiv službene dužnosti i kaznena djela s područja sporednog kaznenog zakonodavstva.

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998- 2006.
276: krivotvorenje znakova za vrijednost	6 0,5	12 0,6	18 0,7	11 0,4	19 0,6	34 0,9	25 0,6	24 0,6	20 0,4	169 0,6
277: izradba, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	*	*	*	*	*	*	*	4 0,1	1 0,02	5 0,02
278: krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega	0	0	3 0,1	0	10 0,3	6 0,2	3 0,07	5 0,1	2 0,04	29 0,1
281: pogodovanje vjerovnika	43 3,5	17 0,9	23 0,9	15 0,6	17 0,5	21 0,6	16 0,4	10 0,3	17 0,3	179 0,6
282: zlouporaba stečaja	7 0,6	11 0,6	5 0,2	31 1,2	5 0,2	28 0,8	40 0,9	20 0,5	14 0,3	161 0,6
283: zlouporaba u postupku stečaja	0	0	1 0,04	0	6 0,2	14 0,4	1 0,02	8 0,2	8 0,2	38 0,1
280: povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	2 0,2	3 0,2	7 0,3	1 0,04	6 0,2	12 0,3	8 0,2	15 0,4	12 0,2	66 0,2
288: stvaranje monopolističkog položaja na tržištu	0	0	0	5 0,2	2 0,06	1 0,03	0	0	0	8 0,03
289: neloyalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju	4 0,3	1 0,05	0	0	0	0	0	0	0	5 0,02
291: nesavjesno gospodarsko poslovanje	90 7,2	74 4,0	41 1,7	34 1,4	58 1,9	81 2,2	47 1,1	42 1,1	33 0,7	500 1,8
292: zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju	185 14,9	255 13,7	304 12,3	397 16,1	452 14,9	535 14,6	605 14,3	393 10,3	416 8,6	3.542 12,8
293: prijevara u gospodarskom poslovanju	95 7,7	357 19,1	561 22,7	672 27,2	797 26,2	761 20,7	810 19,2	724 18,9	690 14,2	5.467 19,8
294: sklapanje štetnog ugovora	39 3,1	40 2,1	44 1,8	36 1,4	57 1,9	71 1,9	62 1,5	51 1,3	30 0,6	430 1,5
294.a: primanje mita u gospodarskom poslovanju								0	0	0
294.b: davanje mita u gospodarskom poslovanju								0	0	0
295: izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne	4 0,3	3 0,2	4 0,2	7 0,3	8 0,3	6 0,2	13 0,3	6 0,1	2 0,04	53 0,2

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
284: obmanjivanje kupaca	7 0,6	0	1 0,04	0	8 0,3	2 0,05	2 0,05	3 0,08	2 0,04	25 0,1
285: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke	28 2,2	44 2,4	16 0,6	18 0,7	9 0,3	20 0,5	35 0,8	71 1,8	133 2,7	374 1,3
290: nedozvoljena trgovina zlatom	1 0,08	0	3 0,1	0	2 0,1	0	4 0,1	0	1 0,02	11 0,04
296: nedozvoljena proizvodnja	6 0,5	0	4 0,2	0	0	1 0,03	5 0,1	1 0,03	2 0,04	19 0,07
297: nedozvoljena trgovina	215 17,3	225 12,1	393 15,9	326 13,2	286 9,4	237 6,5	240 5,7	222 5,8	241 5,0	2.385 8,6
279: prikrivanje protuzakonito dobivenog novca	0	3 0,2	5 0,2	2 0,1	4 0,1	1 0,03	12 0,3	6 0,1	2 0,04	35 0,1
286: utaja poreza i državnih davanja	33 2,7	53 2,8	57 2,3	29 1,2	58 1,9	59 1,6	51 1,2	44 1,1	51 1,0	435 1,6
287: povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga	5 0,4	15 0,8	29 1,2	20 0,8	18 0,6	36 1,0	51 1,2	28 0,7	64 1,3	266 1,0
298: izbjegavanje carinskog nadzora	227 18,3	449 24,1	665 26,9	533 21,6	584 19,2	530 14,4	595 14,1	622 16,2	587 12,1	4.792 17,3

\* Za kazneno djelo iz čl. 277. nisu uvršteni podaci od 1998. do 2004. godine.

U sljedećoj tablici zbrojeni su podaci za kaznena djela prema užem zaštitnom objektu. Iz stupca sa zbirnim podacima za ukupan analizirani period razvidno je da su, u smislu strukture kaznenih djela, u ovoj glavi najčešća kaznena djela u gospodarskom poslovanju (36,15) i kaznena djela krivotvorenja (32%).

*Tablica 4.*

Prijavljene punoljetne osobe po skupinama kaznenih djela (glava XXI.)  
 od 1998. do 2006. (korištena podjela iz Rječnika kaznenog prava)

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
Glava XXI.	1.240 100,0	1.864 100,0	2.468 100,0	2.471 100,0	3.037 100,0	3.666 100,0	4.225 100,0	3.830 100,0	4.857 100,0	27.658 100,0
kazneno djelo krivotvorenja	247 0,2	314 16,8	304 12,3	345 14,0	660 21,7	1.249 34,1	1.626 38,5	1.564 40,8	2.552 52,5	8.861 32,0
stečajna kaznena djela	50 4,0	28 1,5	29 1,2	46 1,9	28 0,9	63 1,7	57 1,3	38 1,0	39 0,8	378 1,4
kaznena djela povrede tržišnog natjecanja	6 0,5	4 0,2	7 0,3	6 0,2	8 0,3	13 0,3	8 0,2	15 0,4	12 0,2	79 0,3

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
kaznena djela u gospodarskom poslovanju	413 33,3	729 39,1	954 38,6	1.146 46,4	1.372 45,2	1.454 39,7	1.537 36,4	1.216 31,7	1.171 24,1	9.992 36,1
kaznena djela u vezi s proizvodnjom i trgovinom	257 20,7	269 14,4	417 16,9	344 13,9	305 10,0	260 7,1	286 6,8	297 7,7	379 7,8	2.814 10,2
ostala kaznena djela	265 21,4	520 27,9	756 30,6	584 23,6	664 21,9	626 17,1	709 16,8	700 18,3	704 14,5	5.528 20,0

U sljedećih nekoliko tablica analiziramo podatke o optuženim punoljetnim osobama. Prva tablica (tablica 5) daje pregled strukture optuženih osoba po kaznenim djelima. Iz zbirnih podataka za ukupan period razvidno je da je udio optužbi za kaznena djela iz ove glave nešto manji od udjela prijava (3,9% optužbi u odnosu prema 5% prijava), no podaci po pojedinim godinama pokazuju povećanje tog udjela. Struktura udjela optuženih osoba po pojedinim kaznenim djelima donekle se razlikuje od strukture za prijavljene osobe. Tako su u ovoj skupini kaznenih djela, u ukupnom analiziranom razdoblju, najčešće bile optužbe za izbjegavanje carinskog nadzora (32,9%), nedozvoljenu trgovinu (26,5%) i prijevaru u gospodarskom poslovanju (13,2%), dok su najrjeđe optužbe bile za kaznena djela nedozvoljene trgovine zlatom (0,02%), nedozvoljene proizvodnje (0,04%), nelojalne konkurencije u vanjskotrgovinskom poslovanju (0,04%) i povrede ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti (0,04%). Vidljiv je porast udjela kaznenog djela prijave u gospodarskom poslovanju u ukupnoj strukturi kaznenih djela ove glave te pad udjela kaznenog djela nedozvoljene trgovine.

U studiji Državnog zavoda za statistiku (2006, priredili: Rogić-Hadžalić, Novosel) u smislu najučestalijih optužbi od 1998. do 2004. godine navode se sljedeća kaznena djela: izbjegavanje carinskog nadzora (15,7%), nedozvoljena trgovina (15,2%), nedozvoljena uporaba autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača (12,6%), pronevjera (11,3%), zlouporaba položaja i ovlasti (10,6%), zlouporaba čeka i kreditne kartice (7,3%), prijave u gospodarskom poslovanju (5,7%), krivotvorenje novca (3,4%), zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju (3%) i davanje mita (2,2%).

Tablica 5.

Optužene punoljetne osobe po vrsti kaznenog djela (glava XXI.)  
 od 1998. do 2006. godine

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998- 2006.
Ukupno optužbe	28.702 <b>100,0</b>	27.648 <b>100,0</b>	26.129 <b>100,0</b>	26.145 <b>100,0</b>	27.887 <b>100,0</b>	31.603 <b>100,0</b>	32.557 <b>100,0</b>	30.322 <b>100,0</b>	34.053 <b>100,0</b>	265.046 <b>100,0</b>
Ukupno glava XXI.	615 <b>2,1</b> 100,0	634 <b>2,3</b> 100,0	936 <b>3,6</b> 100,0	1.165 <b>4,4</b> 100,0	1.301 <b>4,7</b> 100,0	1.335 <b>4,2</b> 100,0	1.408 <b>4,3</b> 100,0	1.360 <b>4,5</b> 100,0	1.616 <b>4,7</b> 100,0	10.370 <b>3,9</b> 100,0
274: krivotvorenje novca	63 10,2	67 10,6	61 6,5	56 4,8	73 5,6	83 6,2	103 7,3	87 6,4	90 5,6	683 6,6
275: krivotvorenje vrijednosnih papira	0	0	0	0	0	0	2 0,1	2 0,1	3 0,2	7 0,1
276: krivotvorenje znakova za vrijednost	1 0,2	0	6 0,6	17 1,4	22 1,7	34 2,5	23 1,6	24 1,8	36 2,2	163 1,6
277: izradba, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	*	*	*	*	*	*	*	1 0,07	2 0,1	3 0,03
278: krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega	0	1 0,1	0	1 0,08	1 0,08	3 0,2	2 0,1	1 0,07	1 0,06	10 0,1
281: pogodovanje vjerovnika	5 0,8	13 2,0	14 1,5	7 0,6	18 1,4	17 1,3	12 0,8	9 0,7	7 0,4	102 1,0
282: zlouporaba stečaja	1 0,2	1 0,1	3 0,3	1 0,08	1 0,08	1 0,07	3 0,2	6 0,4	7 0,4	24 0,2
283: zlouporaba u postupku stečaja	0	0	0	1 0,08	0	2 0,07	5 0,3	0	0	8 0,1
280: povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	0	1 0,1	0	1 0,08	1 0,08	0	0	0	1 0,06	4 0,04
288: stvaranje monopolističkog položaja na tržištu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
289: nelojalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju	0	1 0,1	1 0,1	0	1 0,08	0	1 0,07	0	0	4 0,04
291: nesavjesno gospodarsko poslovanje	53 8,6	45 7,1	39 4,2	21 1,8	34 2,6	19 1,4	25 1,8	26 1,9	25 1,5	287 2,8
292: zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju	15 2,4	31 4,9	39 4,2	54 4,6	75 5,8	80 6,0	150 10,6	120 8,8	159 9,8	723 7,0

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
293: prijevara u gospodarskom poslovanju	3 0,5	19 3,0	70 7,5	102 8,7	185 14,2	205 15,3	270 19,2	240 17,6	273 16,9	1.367 13,2
294: sklapanje štetnog ugovora	6 1,0	7 1,1	7 0,7	12 1,0	8 0,6	27 2,0	6 0,4	20 1,5	26 1,6	119 1,1
294.a: primanje mita u gospodarskom poslovanju								0	0	0
294.b: davanje mita u gospodarskom poslovanju								0	0	0
295: izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne	1 0,2	0	5 0,5	1 0,08	1 0,08	0	1 0,07	1 0,07	5 0,3	15 0,1
284: obmanjivanje kupaca	1 0,2	2 0,3	2 0,2	2 0,2	6 0,5	3 0,2	0	0	3 0,2	19 0,2
285: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke	17 2,8	31 4,9	21 2,2	36 3,1	25 1,9	16 1,2	14 1,0	35 2,6	94 5,8	289 2,8
290: nedozvoljena trgovina zlatom	1 0,2	0	0	0	0	1 0,07	0	0	0	2 0,02
296: nedozvoljena proizvodnja	0	0	0	1 0,08	0	3 0,2	0	0	0	4 0,04
297: nedozvoljena trgovina	407 66,2	211 33,3	280 29,9	401 34,4	364 28,0	341 25,5	266 18,9	257 18,9	227 14,0	2.754 26,5
279: prikrivanje protuzakonito dobivenog novca	0	0	0	0	0	0	5 0,3	0	2 0,1	7 0,1
286: utaja poreza i drugih davanja	9 1,5	18 2,8	16 1,7	17 1,4	28 2,1	27 25,5	27 1,9	26 1,9	33 2,0	201 1,9
287: povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga	0	3 0,5	11 1,2	10 0,8	23 1,8	22 1,6	30 2,1	16 1,2	47 2,9	162 1,5
298: izbjegavanje carinskog nadzora	32 5,2	183 28,9	361 38,6	424 36,4	433 33,3	451 33,8	463 32,9	489 35,9	575 35,6	3.411 32,9

\* Za kazneno djelo iz čl. 277. nisu uvršteni podaci od 1998. do 2004. godine.

U tablici 6 zbrojeni su podaci za kaznena djela po užem zaštitnom objektu. Razvidna je najveća zastupljenost kaznenih djela u vezi s proizvodnjom i trgovinom (29,6%) te kaznenih djela u gospodarskom poslovanju (24,2%).



Tablica 6.

Optužene punoljetne osobe po skupinama kaznenih djela (glava XXI.)  
 od 1998. do 2006. (prema užem zaštitnom objektu)

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998- 2006.
Glava XXI.	615 100,0	634 100,0	936 100,0	1.165 100,0	1301 100,0	1335 100,0	1.408 100,0	1.360 100,0	1616 100,0	10.370 100,0
kazneno djelo krivotvorenja	64 10,4	68 10,7	67 7,1	74 6,3	96 7,4	120 9,0	130 9,2	115 8,4	132 8,2	866 8,3
stečajna kaznena djela	6 10,0	14 2,2	17 1,8	9 0,8	19 1,5	20 1,5	20 1,4	15 1,1	14 0,9	134 1,3
kazneno djelo povrede tržišnog natjecanja	0	2 0,3	1 0,1	1 0,08	2 0,1	0	1 0,07	0	1 0,06	8 0,08
kazneno djelo u gospodarskom poslovanju	78 12,7	102 16,1	160 17,1	190 16,3	303 23,3	331 24,8	452 32,1	407 29,9	488 30,2	2.511 24,2
kazneno djelo u vezi s proizvodnjom i trgovinom	426 69,3	244 38,5	303 32,4	440 37,8	395 30,4	364 27,3	280 19,9	292 21,5	324 20,0	3.068 29,6
ostala kaznena djela	41 6,7	204 32,3	388 41,4	451 38,7	484 37,2	500 37,4	525 37,3	531 39,0	657 40,6	3.781 36,5

Tablica 7 sadržava podatke o strukturi osuda. Kaznena djela iz ove glave čine 4,2% ukupnih osuda. Podaci za ukupno analizirani period svjedoče o najvećoj zastupljenosti kaznenih djela izbjegavanja carinskog nadzora (41,8%) i nedozvoljene trgovine (26,4%). Ta kaznena djela čine više od dvije trećine ukupnih osuda iz ove glave pa se nužno nameće pitanje je li doista riječ o najčešćim gospodarskim kaznenim djelima u Hrvatskoj. Najmanji broj osoba u analiziranom razdoblju bio je osuđen zbog nedozvoljene trgovine zlatom (0,01%), zlouporabe u postupku stečaja (0,03%), nelojalne konkurencije u vanjskotrgovinskom poslovanju (0,04%), nedozvoljene proizvodnje (0,04%) i prikrivanja protuzakonito dobivenog novca (0,04%). U analiziranom periodu zamjetan je porast osoba osuđenih za izbjegavanje carinskog nadzora, dok broj osoba osuđenih za nedozvoljenu trgovinu opada.

Prema studiji Državnog zavoda za statistiku (2006, priredili: Rogić-Hadžalić, Novosel), struktura za najučestalije osude za kaznena djela gospodarskog kriminaliteta u razdoblju od 1998. do 2004. je sljedeća: izbjegavanje carinskog nadzora (21,8%), nedozvoljena uporaba autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača (16,6%), nedozvoljena trgovina (15,8%), pronevjera (10,6%), zlouporaba čeka i kreditne kartice (8,9%), prijevarena u gospodarskom poslovanju (4,9%), zlouporaba položaja i ovlasti (4,7%), krivotvorenje novca

(3,8%), davanje mita (2,3%) i zlouporaba ovlasti u gopsodarskom poslovanju (2,2%).

Tablica 7.

Osuđene punoljetne osobe po vrsti kaznenog djela  
 (glava XXI.) od 1998. do 2006.

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998- 2006.
Ukupno osude	12.243 <b>100,0</b>	16.205 <b>100,0</b>	16.466 <b>100,0</b>	16.508 <b>100,0</b>	19.040 <b>100,0</b>	22.939 <b>100,0</b>	23.851 <b>100,0</b>	21.731 <b>100,0</b>	24.216 <b>100,0</b>	173.199 <b>100,0</b>
Ukupno glava XXI.	144 <b>1,2</b> 100,0	392 <b>2,4</b> 100,0	728 <b>4,4</b> 100,0	865 <b>5,2</b> 100,0	1.008 <b>5,3</b> 100,0	1027 <b>4,5</b> 100,0	1.003 <b>4,2</b> 100,0	983 <b>4,5</b> 100,0	1.088 <b>4,5</b> 100,0	7.238 <b>4,2</b> 100,0
274: krivotvorenje novca	39 27,1	37 9,4	43 5,9	39 4,5	59 5,8	68 6,6	80 8,0	66 6,7	73 6,7	504 7,0
275: krivotvorenje vrijednosnih papira	0	0	0	0	0	0	2 0,2	2 0,2	1 0,09	5 0,1
276: krivotvorenje znakova za vrijednost	0	0	5 0,7	17 2,0	18 1,8	28 2,7	18 1,8	19 1,9	18 1,6	123 1,7
277: izradba, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	*	*	*	*	*	*	*	1 0,1	2 0,2	3 0,04
278: krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega	0	0	0	1 0,1	1 0,1	3 0,3	2 0,2	0	0	7 0,1
281: pogodovanje vjerovnika	1 0,7	3 0,8	4 0,5	3 0,3	13 1,3	11 1,1	5 0,5	3 0,3	4 0,4	47 0,6
282: zlouporaba stečaja	1 0,7	1 0,2	1 0,1	1 0,1	0	1 0,1	1 0,1	2 0,2	3 0,3	11 0,1
283: zlouporaba u postupku stečaja	0	0	0	1 0,1	0	1 0,1	0	0	0	2 0,03
280: povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
288: stvaranje monopolističkog položaja na tržištu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
289: nelojalna konkurencija u vanjsko-trgovinskom poslovanju	0	1 0,2	1 0,1	0	0	0	1 0,1	0	0	3 0,04

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
291: nesavjesno gospodarsko poslovanje	10 6,9	8 2,0	8 1,1	3 0,3	5 0,5	6 0,6	2 0,2	4 0,4	3 0,3	49 0,7
292: zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju	6 4,2	14 3,6	19 2,6	25 2,9	40 4,0	41 4,0	74 7,4	43 4,4	69 6,3	331 4,6
293: prijevara u gospodarskom poslovanju	3 2,1	12 3,1	39 5,3	55 6,3	108 10,7	113 11,0	143 14,2	123 12,5	130 11,9	726 10,0
294: sklapanje štetnog ugovora	0	0	1 0,1	0	2 0,2	2 0,2	0	1 0,1	3 0,3	9 0,1
294.a: primanje mita u gospodarskom poslovanju								0	0	0
294.b: davanje mita u gospodarskom poslovanju								0	0	0
295: izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
284: obmanjivanje kupaca	1 0,7	2 0,5	1 0,1	0	2 0,2	2 0,2	0	0	1 0,09	9 0,1
285: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke	10 6,9	29 7,4	17 2,3	16 1,8	12 1,2	9 0,9	8 0,8	33 3,3	88 8,1	222 3,1
290: nedozvoljena trgovina zlatom	1 0,7	0	0	0	0	0	0	0	0	1 0,01
296: nedozvoljena proizvodnja	0	0	0	0	0	3 0,3	0	0	0	3 0,04
297: nedozvoljena trgovina	44 30,5	113 28,8	227 31,2	329 38,0	316 31,3	292 28,4	204 20,3	201 20,4	182 16,7	1.908 26,4
279: prikrivanje protuzakonito dobivenog novca	0	0	0	0	0	0	3 0,3	0	0	3 0,04
286: utaja poreza i drugih davanja	1 0,7	7 1,8	7 1,0	7 0,8	19 1,9	15 1,5	21 2,1	20 2,0	15 1,4	112 1,5
287: povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga	0	3 0,8	11 1,5	10 1,1	19 1,9	21 2,0	18 1,8	13 1,3	38 3,5	133 1,8
298: izbjegavanje carinskog nadzora	27 18,7	162 41,3	344 47,2	358 41,4	393 39,0	411 40,0	421 42,0	452 46,0	458 42,1	3.026 41,8

\* Za kazneno djelo iz čl. 277. nisu uvršteni podaci od 1998. do 2004. godine.

Iz tablice 8 razvidno je da su među osuđenim osobama najzastupljenije one osuđene zbog kaznenih djela u vezi s proizvodnjom i trgovinom.

Tablica 8.

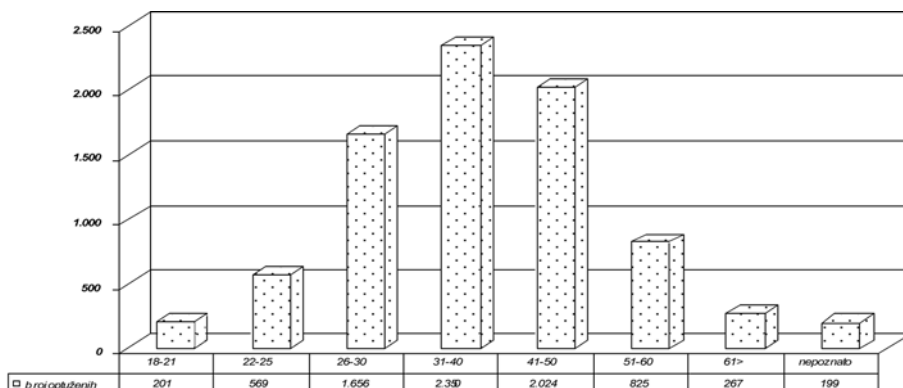
Osuđene punoljetne osobe po skupinama kaznenih djela  
 (glava XXI.) od 1998. do 2006. (po užem zaštitnom objektu)

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998- 2006.
Glava XXI.	144 100,0	392 100,0	728 100,0	865 100,0	1.008 100,0	1.027 100,0	1.003 100,0	983 100,0	1.088 100,0	7.238 100,0
kazneno djelo krivotvorenja	39 27,1	37 9,4	48 6,6	57 6,6	78 7,7	99 9,6	102 10,2	88 8,9	94 8,6	642 8,9
stečajna kaznena djela	2 1,4	4 1,0	5 0,7	5 0,6	13 1,3	13 1,3	6 0,6	5 0,5	7 0,6	60 0,8
kazneno djelo povrede tržišnog natjecanja	0	1 0,2	1 0,2	0	0	0	1 0,1	0	0	3 0,04
kazneno djelo u gospodarskom poslovanju	19 13,2	34 8,7	67 9,2	83 9,6	155 15,4	162 15,8	219 21,8	171 17,4	205 18,8	1.115 15,4
kazneno djelo u vezi s proizvodnjom i trgovinom	56 38,9	144 36,7	245 33,6	345 39,9	330 32,7	306 29,8	212 21,1	234 23,8	271 24,9	2.143 29,6
ostala kaznena djela	28 19,4	172 43,9	362 49,7	375 43,3	431 42,7	447 43,5	463 46,2	485 49,3	511 47,0	3.274 45,2

U grafikonu 8 prikazani su podaci o dobi optuženih osoba za kaznena djela iz glave XXI. (u bazičnim tablicama koje su korištene nije bilo podataka za osuđene osobe po kaznenim djelima, a u publikacijama za posljednje dvije godine - 2005. i 2006. - nije bilo podataka za optužene osobe po dobi počinitelja). Razvidna je dominacija “zrelijih” dobnih skupina, i to onih od 31 do 40 godina i od 41 do 50 godina.

Grafikon 8.

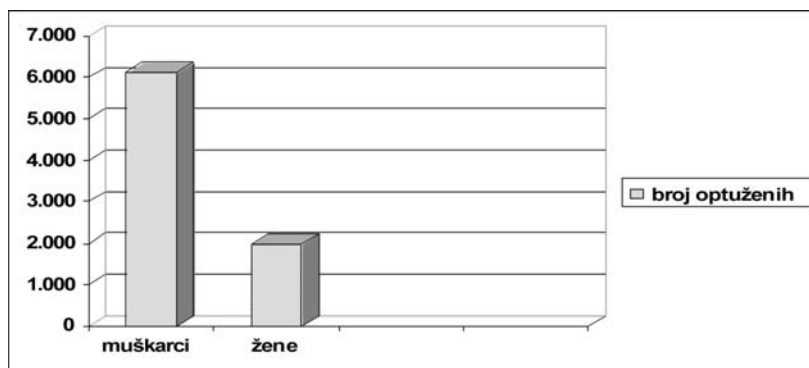
Optužene punoljetne osobe za kaznena djela  
 iz glave XXI. po dobi (1998 – 2004)



Iz grafikona 9 vidi se omjer optuženih osoba po spolu. Udio žena u toj skupini kaznenih djela iznosi 24,4%, što je više od ukupnog udjela u skupini optuženih punoljetnih osoba za isto razdoblje (Kovčo Vukadin, 2005).

Grafikon 9.

Optužene punoljetne osobe za kaznena djela  
iz glave XXI. po spolu (1998 – 2004)



Tablica 9 sadržava podatke o vrsti odluke za optužene osobe za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja. Nešto manje od trećine optuženih osoba nije proglašeno krivima, što je nešto manje od podatka za sva kaznena djela u periodu od 1998. do 2004. (Kovčo Vukadin, 2005). U najvećem broju slučajeva radilo se o obustavljanju postupka (52,4%), zatim odbijanju optužbe (26%) i oslobađanju od optužbe (21,5%).

Tablica 9.

Optužene punoljetne osobe – glava XXI. - po vrsti odluke.

Izvor: godišnja izvješća DSZ

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
Glava XXI.	615	634	936	1.165	1.301	1.335	1.408	1.360	1.616	10.370
	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>
Krivi	144	392	728	865	1.008	1.027	1.003	983	1.088	7.238
	<b>23,4</b>	<b>61,8</b>	<b>77,8</b>	<b>74,2</b>	<b>77,5</b>	<b>76,9</b>	<b>71,2</b>	<b>72,3</b>	<b>67,3</b>	<b>69,8</b>
Nisu krivi	471	241	208	299	293	307	405	377	528	3.129
	<b>76,7</b>	<b>38,0</b>	<b>22,2</b>	<b>25,7</b>	<b>22,5</b>	<b>23,0</b>	<b>28,8</b>	<b>27,7</b>	<b>32,7</b>	<b>30,2</b>
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Obustavljen postupak	387	141	113	115	133	112	174	167	299	1.641
	<b>82,2</b>	<b>58,5</b>	<b>54,3</b>	<b>38,5</b>	<b>45,4</b>	<b>36,5</b>	<b>43,0</b>	<b>44,3</b>	<b>56,6</b>	<b>52,4</b>
Oslobodeni od optužbe	35	33	45	71	71	100	114	91	113	673
	<b>7,4</b>	<b>13,7</b>	<b>21,6</b>	<b>23,7</b>	<b>24,2</b>	<b>32,6</b>	<b>28,1</b>	<b>24,1</b>	<b>21,4</b>	<b>21,5</b>
Optužba odbijena	49	67	50	113	89	95	117	118	116	814
	<b>10,4</b>	<b>27,8</b>	<b>24,0</b>	<b>37,8</b>	<b>30,4</b>	<b>30,9</b>	<b>28,9</b>	<b>31,3</b>	<b>22,0</b>	<b>26,0</b>

U tablici 10 izneseni su podaci o trajanju postupka od prijave do pravomoćne odluke. Iz zbirnih podataka vidi se da je najzastupljenija najnegativnija opcija – da postupak od prijave do pravomoćne odluke traje dulje od godinu dana (55,9%).

*Tablica 10.*

Trajanje postupka od prijave do pravomoćne odluke  
 (glava XXI.). Izvor: DSZ

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
Ukupno	615 100,0	634 100,0	936 100,0	1.165 100,0	1.301 100,0	1.335 100,0	1408 100,0	1.360 100,0	1.616 100,0	10.370 100,0
do 1 mj.	6 1,0	24 3,8	33 3,5	31 2,7	55 4,2	83 6,2	146 10,4	189 13,9	216 13,4	783 7,5
1-2 mj.	2 0,3	28 4,4	97 10,4	51 4,4	56 4,3	71 5,3	94 6,7	84 6,2	99 6,1	582 5,6
2-4 mj.	15 2,4	61 9,6	129 13,8	160 13,7	154 11,8	149 11,2	96 6,8	128 9,4	123 7,6	1.015 9,8
4-6 mj.	28 4,5	46 7,2	95 10,1	131 11,2	108 8,3	83 6,2	88 6,2	80 5,9	83 5,1	742 7,1
6-12 mj.	80 13,0	111 17,5	205 21,9	233 20,0	193 14,8	166 12,4	136 9,6	164 12,0	163 10,1	1.451 14,0
1 god.>	484 78,7	364 57,4	377 40,3	559 48,0	735 56,5	783 58,6	848 60,2	715 52,6	932 57,7	5.797 55,9

U tablici 11 sadržani su podaci o trajanju postupka od optužbe do pravomoćne odluke za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja. I ovdje zbirni podaci govore o najvećoj zastupljenosti dugog trajanja postupka – u svega nešto manje od polovice slučajeva postupak od optužbe do pravomoćne odluke traje dulje od godine dana. Dugo trajanje postupka tema je o kojoj se vrlo često raspravlja jer utječe na percepciju građana o učinkovitosti kaznenopravnog sustava, a za nju još nije nađeno učinkovito rješenje da se to vrijeme trajanja skрати. Analizirajući podatke o prijavama, optužbama i osudama za kaznena djela gospodarskog kriminaliteta u Hrvatskoj u periodu od 1998. do 2004. godine, Rogić-Hadžalić i Novosel (2006: 23) konstatiraju kako se može reći “da je kod lakših oblika ovih kaznenih djela, koja su i najbliža kaznenim djelima protiv imovine, učinkovitost i trajanje postupka zadovoljavajuće. Međutim, kod teških oblika najtežih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, a mahom je riječ o zlouporabama i zlouporabama u gospodarskom poslovanju, učinkovitost je nezadovoljavajuća. Odbacuje se znatan broj kaznenih prijava, tijekom istrage dolazi do obustave u znatnom broju predmeta, a postupci traju nedopustivo dugo.”

Tablica 11.

Trajanje postupka od optužbe do pravomoćne odluke (glava XXI.)

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
Ukupno	615 100,0	634 100,0	936 100,0	1.165 100,0	1.301 100,0	1.335 100,0	1.408 100,0	1.360 100,0	1.616 100,0	10.370 100,0
do 1 mj.	10 1,6	43 6,8	86 9,2	78 6,7	100 7,7	145 10,9	209 14,8	257 18,9	276 17,1	1.204 11,6
1-2 mj.	14 2,3	51 8,0	131 14,0	99 8,5	104 8,0	81 6,1	86 6,1	95 7,0	105 6,5	766 7,4
2-4 mj.	32 5,2	74 11,7	153 16,3	178 15,3	180 13,8	176 13,2	124 8,8	130 9,5	130 8,0	1.177 11,3
4-6 mj.	54 8,8	52 8,2	107 11,4	140 12,0	103 7,9	80 6,0	89 6,3	84 6,2	86 5,3	795 7,7
6-12 mj.	72 11,7	111 17,5	192 20,5	232 19,9	225 17,3	226 16,9	180 12,8	169 12,4	185 11,4	1.592 15,3
1 god.>	433 70,4	303 47,8	267 28,5	438 37,6	589 45,3	627 47,0	720 51,1	625 45,9	834 51,6	4.836 46,6

U tablici 12 predočeni su zbirni podaci o osuđenim osobama za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja po sudioništvu i stjecaju. Iz podataka o svim kaznenim djelima iz te skupine vidi se da je sudioništvo bilo prisutno u 20,3% slučajeva, a stjecaj u 7,9% slučajeva. Sudioništvo je u 100-postotnom slučaju bilo prisutno kod kaznenih djela krivotvorenja vrijednosnih papira i prikrivanja protuzakonito dobivenog novca, dok je stjecaj kaznenih djela bio najzastupljeniji kod nedozvoljene proizvodnje (66,7%) i krivotvorenja vrijednosnih papira (60%).

Tablica 12.

Osuđene osobe u sudioništvu i stjecaju (zbirna 1998-2006)

	Ukupno	Sudioništvo		Stjecaj - broj djela			
		ne	da	ukupno	1	2	3>
Ukupno	7.237 <b>100,0</b>	5.769 <b>79,7</b>	1.468 <b>20,3</b>	569 <b>7,9</b> 100,0	193 33,9	276 48,5	100 17,6
274: krivotvorenje novca	504 <b>100,0</b>	238 <b>47,2</b>	266 <b>52,8</b>	63 <b>12,5</b> 100,0	13 20,6	31 49,2	19 30,1
275: krivotvorenje vrijednosnih papira	5 <b>100,0</b>	0	5 <b>100,0</b>	3 <b>60,0</b> 100,0	0	2 66,6	1 33,3
276: krivotvorenje znakova za vrijednost	123 <b>100,0</b>	102 <b>82,9</b>	21 <b>17,1</b>	15 <b>12,2</b> 100,0	9 60,0	5 33,3	1 6,7

	Ukupno	Sudioništvo		Stjecaj - broj djela			
		ne	da	ukupno	1	2	3>
277: izradba, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	3 <b>100,0</b>	1 <b>33,3</b>	2 <b>66,7</b>	1 <b>33,3</b> 100,0	1 100,0	0	0
278: krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega	7 <b>100,0</b>	7 <b>100,0</b>	0	1 <b>14,3</b> 100,0	1 100,0	0	0
281: pogodovanje vjerovnika	47 <b>100,0</b>	42 <b>89,4</b>	5 <b>10,6</b>	4 <b>8,5</b> 100,0	1 25,0	2 50,0	1 25,0
282: zlouporaba stečaja	11 <b>100,0</b>	7 <b>63,6</b>	4 <b>36,4</b>	1 <b>9,1</b> 100,0	0	1 100,0	0
283: zlouporaba u postupku stečaja	2 <b>100,0</b>	2 <b>100,0</b>	0	0	0	0	0
280: povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	0						
288: stvaranje monopolističkog položaja na tržištu	0						
289: nelojalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju	3 <b>100,0</b>	3 <b>100,0</b>	0	0	0	0	0
291: nesavjesno gospodarsko poslovanje	49 <b>100,0</b>	40 <b>81,6</b>	9 <b>18,4</b>	1 <b>2,0</b> 100,0	0	0	1 100,0
292: zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju	331 <b>100,0</b>	251 <b>75,8</b>	80 <b>24,2</b>	88 <b>26,6</b> 100,0	23 26,1	43 48,9	22 25,0
293: prijevara u gospodarskom poslovanju	726 <b>100,0</b>	683 <b>94,1</b>	43 <b>5,9</b>	123 <b>16,9</b> 100,0	43 34,9	50 40,6	30 24,4
294: sklapanje štetnog ugovora	9 <b>100,0</b>	8 <b>88,9</b>	1 <b>11,1</b>	1 <b>11,1</b> 100,0	1 100,0	0	0
294.a: primanje mita u gospodarskom poslovanju	0						
294.b: davanje mita u gospodarskom poslovanju	0						
295: izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne	0						
284: obmanjivanje kupaca	9 <b>100,0</b>	9 <b>100,0</b>	0	2 <b>22,2</b> 100,0	2 100,0	0	0
285: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke	222 <b>100,0</b>	182 <b>82,0</b>	40 <b>18,0</b>	17 <b>7,6</b> 100,0	10 58,8	5 29,4	2 11,8
290: nedozvoljena trgovina zlatom	1 <b>100,0</b>	1 <b>100,0</b>	0	0	0	0	0



	Ukupno	Sudioništvo		Stjecaj - broj djela			
		ne	da	ukupno	1	2	3>
296: nedozvoljena proizvodnja	3 <b>100,0</b>	1 <b>33,3</b>	2 <b>66,7</b>	2 <b>66,7</b> 100,0	0	2 100,0	0
297: nedozvoljena trgovina	1.908 <b>100,0</b>	1.570 <b>82,3</b>	338 <b>17,7</b>	76 <b>4,0</b> 100,0	14 18,4	48 63,1	14 18,4
279: prikrivanje protuzakonito dobivenog novca	3 <b>100,0</b>	0	3 <b>100,0</b>	0	0	0	0
286: utaja poreza i drugih davanja	112 <b>100,0</b>	96 <b>85,7</b>	16 <b>14,3</b>	39 <b>34,8</b> 100,0	13 33,3	23 59,0	3 7,7
287: povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga	133 <b>100,0</b>	128 <b>96,2</b>	5 <b>3,7</b>	21 <b>15,8</b> 100,0	10 47,6	11 52,4	0
298: izbjegavanje carinskog nadzora	3.026 <b>100,0</b>	2.398 <b>79,2</b>	628 <b>20,7</b>	111 <b>3,7</b> 100,0	52 46,8	53 47,7	6 5,4

Izvor: DZS

Tablica 13 sadržava podatke o strukturi izrečenih sankcija za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja u razdoblju od 1998. do 2006. godine. Iz podataka za sva kaznena djela iz te skupine razvidno je da je najčešće izricana kazna zatvora (73,7%), zatim novčana kazna (24,8%), dok su ostale sankcije izricane u zanemarivom broju. Kad pogledamo vrstu izrečene kazne, uočavamo da je kazna zatvora u 89,7% slučajeva bila izrečena uvjetno, a novčana kazna u 6,9% slučajeva uvjetno. Kazna zatvora je u 100% slučajeva bila izricana za sljedeća kaznena djela: izradbu, nabavljanje, posjedovanje, prodaju ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje, krivotvorenje znakova za bilježenje robe, mjera i utega, zlouporabu stečaja, sklapanje štetnog ugovora, nedozvoljenu trgovina zlatom i prikrivanje protuzakonito dobivenog novca. Relativno najrjeđe kazna zatvora bila je izricana za sljedeća kaznena djela: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke (41%), pogodovanje vjerovnika (42,5%) i nedozvoljena trgovina (48,4%). Zatvorska kazna bila je isključivo uvjetno izrečena (u 100% slučajeva) za sljedeća kaznena djela: zlouporaba u postupku stečaja, nelojalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju, obmanjivanje kupaca, nedozvoljena trgovina zlatom, nedozvoljena proizvodnja, prikrivanje protuzakonito dobivenog novca. Sudska opomena u 11,1% slučajeva bila je izrečena za kazneno djelo obmanjivanja kupaca.

Tablica 13.

Osuđene punoljetne osobe po kaznenim djelima i izrečenim sankcijama  
 (zbirna 1998-2006), struktura

	Ukupno osuđeni	Zatvor	Zatvor, uvjetno	Nov- čana, svega	Nov- čana, uvjetno	Sudska opomena	Proglašeni krivim, oslobođeni kazne	Od- gojne mjere	Ma- loljet- nički- zatvor
Glava XXI.	7.215 100,0	5.319 73,7 <b>100,0</b>	4.773 <b>89,7</b>	1.792 24,8 <i>100,0</i>	123 6,9	70 1,0	5 0,1	21 0,3	8 0,1
274: krivotvorenje novca	504 100,0	444 88,1 <b>100,0</b>	262 <b>59,0</b>	27 5,3 <i>100,0</i>	0	3 0,6	5 1,0	17 3,4	8 1,6
275: krivotvorenje vrijednosnih papira	5 100,0	3 60,0 <b>100,0</b>	2 <b>66,7</b>	2 40,0 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0
276: krivotvorenje znakova za vrijednost	101 100,0	100 99,0 <b>100,0</b>	99 <b>99,0</b>	1 1,0 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0
277: izradba, nabavljanje, posjedovanje i prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	3 100,0	3 100,0 <b>100,0</b>	1 <b>33,3</b>	0	0	0	0	0	0
278: krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega	7 100,0	7 100,0 <b>100,0</b>	6 <b>85,7</b>	0	0	0	0	0	0
281: pogodovanje vjerovnika	47 100,0	20 42,5 <b>100,0</b>	19 <b>95,0</b>	27 57,4 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0
282: zlouporaba stečaja	11 100,0	11 100,0 <b>100,0</b>	10 <b>90,9</b>	0	0	0	0	0	0
283: zlouporaba u postupku stečaja	2 100,0	1 50,0 <b>100,0</b>	1 <b>100,0</b>	1 50,0 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0
280: povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
288: stvaranje monopolističkog položaja na tržištu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
289: neloyalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju	3 100,0	2 66,7 <b>100,0</b>	2 <b>100,0</b>	1 33,3 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0

	Ukupno osuđeni	Zatvor	Zatvor, uvjetno	Nov- čana, svega	Nov- čana, uvjetno	Sudska opomena	Proglašeni krivim, oslobođeni kazne	Od- gojne mjere	Ma- ljet- nički- zatvor
291: nesavjesno gospodarsko poslovanje	49 100,0	38 77,5 <b>100,0</b>	34 <b>89,5</b>	11 22,4 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0
292: zlorporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju	331 100,0	330 99,7 <b>100,0</b>	286 <b>86,7</b>	1 0,3 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0
293: prijevara u gospodarskom poslovanju	726 100,0	725 99,9 <b>100,0</b>	555 <b>76,5</b>	1 0,1 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0
294: sklapanje štetnog ugovora	9 100,0	9 100,0 <b>100,0</b>	7 <b>77,8</b>	0	0	0	0	0	0
294.a: primanje mita u gospodarskom poslovanju	0	0	0	0	0	0	0	0	0
294.b: davanje mita u gospodarskom poslovanju	0	0	0	0	0	0	0	0	0
295: izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne	0	0	0	0	0	0	0	0	0
284: obmanjivanje kupaca	9 100,0	5 55,5 <b>100,0</b>	5 <b>100,0</b>	3 33,3 <i>100,0</i>	1 33,3	1 11,1	0	0	0
285: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke	222 100,0	91 41,0 <b>100,0</b>	89 <b>97,8</b>	129 58,1 <i>100,0</i>	1 0,8	2 0,9	0	0	0
290: nedozvoljena trgovina zlatom	1 100,0	1 100,0 <b>100,0</b>	1 <b>100,0</b>	0	0	0	0	0	0
296: nedozvoljena proizvodnja	3 100,0	2 66,7 <b>100,0</b>	2 <b>100,0</b>	1 33,3 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0
297: nedozvoljena trgovina	1908 100,0	923 48,4 <b>100,0</b>	894 <b>96,8</b>	929 48,7 <i>100,0</i>	83 8,9	53 2,8	0	3 0,1	0
279: prikriivanje protuzakonito dobivenog novca	3 100,0	3 100,0 <b>100,0</b>	3 <b>100,0</b>	0	0	0	0	0	0
286: utaja poreza i drugih davanja	112 100,0	111 99,1 <b>100,0</b>	98 <b>88,3</b>	1 0,9 <i>100,0</i>	0	0	0	0	0

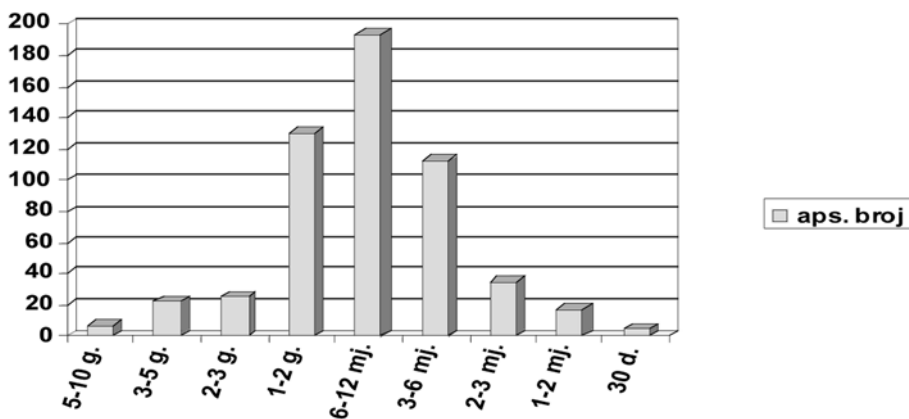
	Ukupno osuđeni	Zatvor	Zatvor, uvjetno	Novčana, svega	Novčana, uvjetno	Sudska opomena	Proglašeni krivim, oslobođeni kazne	Odgojne mjere	Maloljetnički zatvor
287: povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga	133 100,0	132 99,2 <b>100,0</b>	126 <b>95,4</b>	1 0,7 100,0	0	0	0	0	0
298: izbjegavanje carinskog nadzora	3026 100,0	2358 77,9 <b>100,0</b>	2271 <b>96,3</b>	656 21,7 100,0	38 5,8	11 0,4	0	1 0,03	0

Izvor: bazične tablice (DZS, 2006) i DZS, publikacije 1309 i 1339

U sljedećem grafikonu prikazana je struktura izrečene bezuvjetne kazne zatvora za kaznena djela protiv slobode platnog prometa i poslovanja za razdoblje od 1998. do 2006. godine. Razvidna je najveća zastupljenost kazne zatvora u trajanju 6 – 12 mjeseci te s nešto nižim udjelom kazne zatvora u trajanju 1 – 2 godine te 3 do 6 mjeseci.

Grafikon 10.

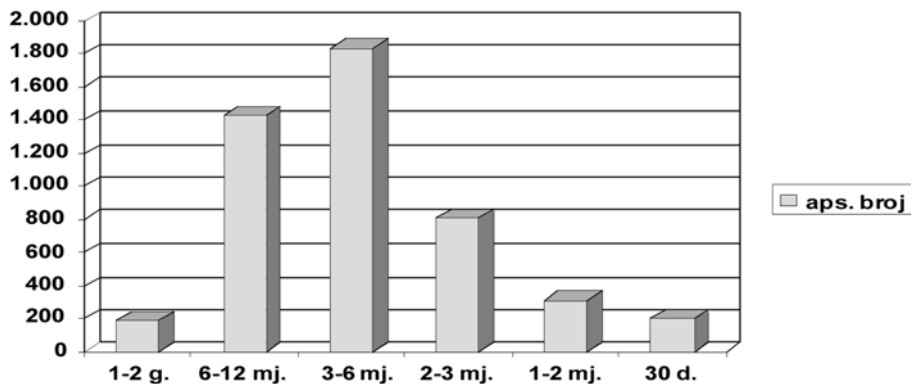
Struktura bezuvjetne kazne zatvora, glava XXI., 1998-2006.



U grafikonu 11 prikazana je struktura uvjetne kazne zatvora izrečene počiniteljima kaznenih djela protiv slobode platnog prometa i poslovanja u razdoblju od 1998. do 2006. godine. Ovdje vidimo najveću zastupljenost kazne zatvora izrečene u trajanju 3 – 6 mjeseci, a potom one u trajanju 6 – 12 mjeseci.

*Grafikon 11.*

Struktura uvjetne kazne zatvora, glava XXI., 1998-2006.



U tablici 14 prezentirani su podaci o strukturi izrečenih kazni zatvora po pojedinim kaznenim djelima iz glave XXI. od 1998. do 2006. godine. Podaci o strukturi bezuvjetne i uvjetne kazne zatvora za sva kaznena djela iz te skupine dani su u prethodna dva grafikona, a analiza strukture izrečenih zatvorskih kazni po pojedinom kaznenom djelu bit će izostavljena zbog prostornog ograničenja (čitatelj može samostalno analizirati strukturu izrečenih zatvorskih kazni za pojedina kaznena djela).

Tablica 14. Osuđene punoljetne osobe prema duljini zatvorske kazne, glava XXI. (zbirna 1998-2006)

	Zapriječena kazna	Ukupno zatvor	Ukupno uvjetni	5-10	3-5	2-3	1-2	1-2 uvj.	6-12	uvj.	3-6	uvj.	2-3	uvj.	1-2	uvj.	30 d.	uvj.
Glava XXI.		5.319 100,0	4.773 89,7 100,0	7 0,1	22 0,4	25 0,5	322 6,0	192 4,0	1.616 30,4	1.423 29,8	1.947 36,6	1.834 38,4	841 15,8	806 16,9	328 6,2	311 6,5	206 3,9	202 4,2
274: krivotvorenje novca	1-10 god.	444 100,0	262 59 100,0	3 0,7	7 1,6	12 2,7	73 16,4	27 10,3	238 53,6	157 59,9	77 17,3	53 20,2	24 5,4	17 6,5	6 1,3	6 2,3	2 0,4	2 0,8
275: krivotvorenje vrijednosnih papira	1-10 god.	3 100,0	2 66,7 100,0	0	0	0	1 33,3	1 50,0	2 66,7	1	0	0	0	0	0	0	0	0
276: krivotvorenje znakova za vrijednost	6 mj. - 5 god.	100 100,0	99 99,0 100,0	0	0	0	4 4,0	4 4,0	32 32,0	31 31,3	50 50,0	50 50,5	5 5,0	5 5,0	2 2,0	2 2,0	1 1,0	1 1,0
277: izrada, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	N/do 1. god., 6 mj.-5g.	3 100,0	1 33,3 100,0	0	0	0	0	0	1 0,3	1 100,0	2 66,7	0	0	0	0	0	0	0
278: krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega	3 mj. - 5 god.	7 100,0	6 85,7 100,0	0	0	0	0	0	1 14,3	0	2 28,6	2 33,3	4 57,1	4 66,7	0	0	0	0
281: pogodovanje vjerovnika	N/do 1 god.	20 100,0	19 95,0 100,0	0	0	0	0	0	1 5,0	1 5,3	7 35,0	6 31,6	5 25,0	5 26,3	5 25,0	5 26,3	2 10,0	2 10,5
282: zlouporaba stečaja	6 mj. - 5 god.	11 100,0	10 90,9 100,0	0	0	0	1 9,1	1 10,0	5 45,4	4 40,0	4 36,4	4 40,0	1 9,1	1 10,0	0	0	0	0

	Zapriječena kazna	Ukupno zatvor	Ukupno uvjetni	5-10	3-5	2-3	1-2	1-2 uvj.	6-12	uvj.	3-6	uvj.	2-3	uvj.	1-2	uvj.	30 d.	uvj.
283: zlouporaba u postupku stečaja	N/do 1god.	1 100,0	1 100,0 100,0	0	0	0	0	0	1 100,0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
280: povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	6 mj. - 5 god.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
288: stvaranje monopolističkog položaja na tržištu	6 mj. - 5 god.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
289: nelojalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju	N/do 1god., 6 mj. - 5 god.	2 100,0	2 100,0 100,0	0	0	0	0	0	0	2	2	2	0	2	0	0	0	0
291: nesavjesno gospodarsko poslovanje	3 mj. - 3 god., 1-5 god.	38 100,0	34 89,5 100,0	0	0	0	1 0,03	0	9 23,7	18	19	18	7	6	2	1	0	0
292: zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju	6 mj. - 5 g., 1-8 god.	330 100,0	286 86,7 100,0	1 0,3	4 1,2	4 1,2	75 22,7	62	181 54,8	49	54	49	6	4	2	2	3	3
293: prijevara u gospodarskom poslovanju	6 mj. - 5 g., 1-8 god.	725 100,0	555 76,2 100,0	3 0,4	11 1,5	7 1,0	108 14,9	49	368 50,7	206	206	181	16	15	4	4	2	2
294: sklapanje štetnog ugovora	6 mj. - 5 god., 1-10 god.	9 100,0	7 77,8 100,0	0	0	0	0	0	5 55,5	4	4	2	0	0	0	0	0	0
294.a: primanje mita u gospodarskom poslovanju	1-8 god.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
294.b: davanje mita u gospodarskom poslovanju	6 mj. - 3 god.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
295: izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne	1-5 god., 1-10 god.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Zapriječena kazna	Ukupno zatvor	Ukupno uvjetni	5-10	3-5	2-3	1-2	1-2 uvj.	6-12	uvj.	3-6	uvj.	2-3	uvj.	1-2	uvj.	1-2	30 d.	uvj.
284: obmanjivanje kupaca	N/do 1 god.	5 100,0	5 100,0	0	0	0	0	0	0	0	2 40,0	2 40,0	2 40,0	2 40,0	1 20,0	1 20,0	1 20,0	0	0
285: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke	N/do 3 god., 6 mj. – 5 god.	91 100,0	89 97,8 100,0	0	0	0	1 1,1	1 1,1	8 8,8	7 7,8	34 37,4	34 38,2	30 33,0	30 33,7	7 7,7	7 7,9	11 12,1	10	11,2
290: nedozvoljena trgovina zlatom	N/do 1 god., N/do 3 god.	1 100,0	1 100,0 100,0	0	0	0	0	0	0	0	1 100,0	1 100,0	0	0	0	0	0	0	0
296: nedozvoljena proizvodnja	N/do 1 god.	2 100,0	2 100,0 100,0	0	0	0	0	0	2 100,0	2 100,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
297: nedozvoljena trgovina	N/do 1 god.	923 100,0	894 96,8 100,0	0	0	0	2 0,2	2 0,2	87 9,4	83 9,3	296 32,1	284 31,8	272 29,5	266 29,7	167 18,1	161 18,0	99 10,7	98	11,0
279: prikrivanje protuzakonito dobivenog novca	6 mj. – 5 god., 1 god. – 10 god.	3 100,0	3 100,0 100,0	0	0	0	0	0	3 100,0	3 100,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
286: utajna poreza i drugih davanja	6 mj. – 5 god., 3-10 god.	111 100,0	98 88,3 100,0	0	0	0	18 16,2	13 13,3	53 47,7	48 49,0	39 35,1	36 36,7	1 0,9	1 1,0	0	0	0	0	0
287: povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga	3 mj. – 5 god.	132 100,0	126 95,4 100,0	0	0	1 0,7	3 2,3	2 1,6	28 21,2	27 21,4	58 43,9	55 43,6	39 29,5	39 30,9	0	0	3 2,3	3	2,4
298: izbjegavanje carinskog nadzora	6 mj. – 5 god., 1-8 god.	2.358 100,0	2.271 96,3 100,0	0	0	1 0,04	35 1,5	30 1,3	588 24,9	573 25,2	1.090 46,2	1.055 46,4	429 18,2	411 18,1	132 5,6	121 5,3	83 3,5	81	3,6

Izvor: bazične tablice (DZS, 2006) i DZS, publikacije I 309 i I 339

Postoci: zatvor bezuvjetno u odnosu na zatvor ukupno, a uvjetno u odnosu na uvjetno ukupno



Tablica 15 sadržava podatke o strukturi izrečenih sigurnosnih mjera i oduzimanja imovinske koristi za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja za period od 1998. do 2004. godine. Iz podataka o svim kaznenim djelima iz te skupine razvidno je da se u najvećem broju slučajeva radilo o oduzimanju predmeta (93%), a sa znatno manjim udjelom o protjerivanju stranca iz zemlje (6,2%), zabrani obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti (0,5%) te s daleko najnižim udjelom obveznog liječenja od ovisnosti (0,004%). Od ukupnog broja oduzimanja imovinske koristi, najveći dio odnosi se na kazneno djelo nedozvoljene trgovine (41,5%), izbjegavanja carinskog nadzora (28,1%) te krivotvorenje novca (10%). Zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti izrečena je u 100% slučajeva kod kaznenih djela nesavjesnog gospodarskog poslovanja i sklapanja štetnog ugovora.

Tablica 15.

Struktura izrečenih sigurnosnih mjera i oduzimanja imovinske koristi za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja (zbirna 1998 – 2004)

	Svega	Obvezno psihijatrijsko liječenje	Obvezno liječenje od ovisnosti	Zabrana obavljanja zvanja	Zabrana upravljanja motornim vozilom	Oduzimanje predmeta	Protjerivanje s izgonom iz zemlje	Oduzimanje imovinske koristi
Glava XXI.	1.897 100,0	0	7 0,004	9 0,5	0	1.764 93,0	117 6,2	508 100,0
274: krivotvorenje novca	128 100,0	0	5 3,9	0	0	106 82,8	17 13,2	51 10,0
275: krivotvorenje vrijednosnih papira	0							0
276: krivotvorenje znakova za vrijednost	26 100,0	0	0	0	0	25 96,1	1 3,8	3 0,6
277: izradba, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	0							0
278: krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega	3 100,0	0	0	0	0	3 100,0	0	1 0,2
281: pogodovanje vjerovnika	0							0
282: zlouporaba stečaja	0							0

	Svega	Obvezno psihijatrijsko liječenje	Obvezno liječenje od ovisnosti	Zabrana obavljanja zvanja	Zabrana upravljanja motornim vozilom	Oduzimanje predmeta	Protjerivanje s izgonom iz zemlje	Oduzimanje imovinske koristi
283: zloraba u postupku stečaja	0							0
280: povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	0							0
288: stvaranje monopolističkog položaja na tržištu	0							0
289: nelojalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju	2 100,0	0	0	0	0	2 100,0	0	0
291: nesavjesno gospodarsko poslovanje	2 100,0	0	0	2 100,0	0	0	0	1 0,2
292: zloraba ovlasti u gospodarskom poslovanju	11 100,0	0	1 9,1	2 18,2	0	8 72,7	0	34 6,7
293: prijevara u gospodarskom poslovanju	5 100,0	0	0	3 60,0	0	2 40,0	0	26 5,1
294: sklapanje štetnog ugovora	1 100,0	0	0	1 100,0	0	0	0	0
294.a: primanje mita u gospodarskom poslovanju	0							0
294.b: davanje mita u gospodarskom poslovanju	0							0
295: izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne	0							0
284: obmanjivanje kupaca	1 100,0	0	0	0	0	1 100,0	0	0
285: povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke	39 100,0	0	0	1 2,6	0	37 94,9	1 2,6	23 4,5
290: nedozvoljena trgovina zlatom	0							0

	Svega	Obvezno psihijatrijsko liječenje	Obvezno liječenje od ovisnosti	Zabrana obavljanja zvanja	Zabrana upravljanja motornim vozilom	Oduzimanje predmeta	Protjerivanje s izgonom iz zemlje	Oduzimanje imovinske koristi
296: nedozvoljena proizvodnja	1 100,0	0	0	0	0	1 100,0	0	0
297: nedozvoljena trgovina	569 100,0	0	1 0,2	0	0	567 99,6	1 0,2	211 41,5
279: prikrivanje protuzakonito dobivenog novca	3 100,0	0	0	0	0	3 100,0	0	0
286: utaja poreza i drugih davanja	0							13 2,5
287: povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga	1 100,0	0	0	0	0	1 100,0	0	2 0,4
298: izbjegavanje carinskog nadzora	1.105 100,0	0	0	0	0	1.008 91,2	97 8,8	143 28,1

Izvor: bazične tablice (DZS, 2006). U publikacijama za 2005. i 2006. godinu postoje podaci samo za cijelu glavu, ne po kaznenim djelima. Udio sigurnosnih mjera izračunan je u odnosu prema ukupnom broju sigurnosnih mjera, a udio (postotak) oduzimanja imovinske koristi u odnosu prema ukupnom broju oduzimanja imovinske koristi.

U tablici 16 prikazani su podaci o prijašnjim osudama počinitelja kaznenih djela protiv slobode platnog prometa i poslovanja od 1998. do 2006. godine. Iz zbirnih podataka za ukupni analizirani period (stupac 1998-2006) razvidno je da recidivisti čine 12,4% ukupno osuđenih za tu skupinu kaznenih djela, što je nešto veći postotak nego kod recidiva za osuđene osobe za sva kaznena djela u Hrvatskoj, a koji za razdoblje od 1998. do 2004. iznosi 10,4% (Kovčo Vukadin, 2005). Istovrsna kaznena djela zastupljena su sa 33,5% u odnosu na ukupni recidiv, druga kaznena djela sa 52,8%, a istovrsna i druga kaznena djela sa 13,3%. U odnosu prema broju prijašnjih osuda razvidno je da se u 56,1% slučajeva radilo o jednoj prijašnjoj osudi, a u 43,4% slučajeva radilo se o dvije i više prijašnjih osuda. Kad promatramo kretanje recidiva u analiziranom periodu, uočavamo pad 1999. godine, zatim relativnu stabilnost do 2002. godine, nakon koje se bilježi skok koji pokazuje stabilnost u daljnjem razdoblju. Distribucija podataka po vrstama povrata također pokazuje oscilacije.

Tablica 16.

Prijašnje osude od 1998. do 2006. godine (glava XXI.)

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
Ukupno osuđenih	144 100,0	392 100,0	728 100,0	865 100,0	1.008 100,0	1.027 100,0	1.003 100,0	983 100,0	1.008 100,0	7.238 100,0
Svega prijašnjih osuda	26 18,0 100,0	30 7,6 100,0	57 7,8 100,0	70 8,1 100,0	96 9,5 100,0	145 14,1 100,0	160 15,9 100,0	155 15,8 100,0	157 14,4 100,0	896 12,4 100,0
<b>Istovrsna:</b> jedanput	2 7,7	1 3,3	12 21,0	20 28,6	27 28,1	44 30,3	34 21,2	35 22,6	28 17,8	203 22,6
dvaput i više	1 3,8	0	6 10,5	4 5,7	15 15,6	18 12,4	18 11,2	18 11,6	17 10,8	97 10,8
<b>Druga:</b> jedanput	12 46,1	14 46,7	18 31,6	24 34,3	38 39,6	52 35,9	49 30,6	48 31,0	45 28,7	300 33,5
dvaput i više	9 34,6	10 33,3	19 33,3	17 24,3	11 11,4	17 11,7	27 16,9	25 16,1	38 24,2	173 19,3
<b>Istovrsna i druga:</b> jedno isto + jedno drugo	0	0	0	2 2,8	2 2,1	5 3,4	10 6,2	6 3,9	7 4,4	32 3,6
jedno isto + dva ili više drugih	1 3,8	1 3,3	1 1,7	1 1,4	0	1 0,7	2 1,2	11 7,1	5 3,2	23 2,6
dva i više istih + jedno drugo	1 3,8	0	1 1,7	1 1,4	2 2,1	3 2,1	9 5,6	4 2,6	6 3,8	27 3,0
dva i više istih + dva i više drugih	0	0	0	1 1,4	1 1,0	5 3,4	11 6,9	8 5,2	11 7,0	37 4,1

Izvor: DZS, publikacije: 1092, 1117, 1149, 1178, 1212, 1245, 1278, 1309, 1339

Prvi postotak u retku: Svega prijašnjih osuda označuje udio prije osuđenih u ukupnoj masi osuđenih osoba za konkretnu godinu.

### 5.3. Prijavljene, optužene i osuđene osobe za kaznena djela protiv službene dužnosti

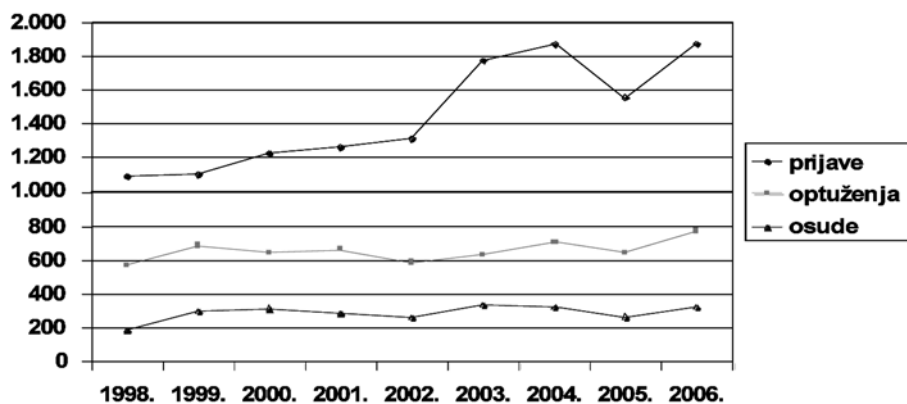
U sljedeće tri tablice prikazani su podaci o broju prijavljenih, optuženih i osuđenih punoljetnih osoba za kaznena djela protiv **službene dužnosti**, i to ona koja spadaju u kaznena djela gospodarskog kriminaliteta u širem smislu (prema: Rogić-Hadžalić, Novosel, 2006). Tablice su kreirane iz bazičnih tablica na osnovi kojih su izračunani pokazatelji gospodarskog kriminaliteta od 1998. do 2004. godine (Rogić-Hadžalić, Novosel, 2006) i godišnjih publikacija Državnog zavoda za statistiku za punoljetne počinitelje kaznenih djela – i to za navedena kaznena djela za 2005. i 2006. godinu (Državni zavod za statistiku, publikacije broj 1309 i 1339) te za ukupan broj prijavljenih, optuženih

i osuđenih punoljetnih osoba za kaznena djela protiv službene dužnosti i za sva kaznena djela (Državni zavod za statistiku, publikacije broj 1092, 1117, 1149, 1178, 1212, 1245 i 1278). U analizi tablica treba imati na umu da re-dak: Ukupno: službena dužnost ne prikazuje zbroj podataka za kaznena djela navedena u tablici (jer nisu sva kaznena djela iz te glave uvrštena u tablicu), već zbroj svih kaznenih djela iz te glave (razlika između analiziranih djela u devetogodišnjem analiziranom razdoblju iznosi za prijavljene osobe 28, za optužene osobe 13, a za osuđene osobe 5).

U grafikonu 12 prikazan je trend broja prijavljenih, optuženih i osuđenih punoljetnih osoba u devetogodišnjem razdoblju za kaznena djela protiv službene dužnosti (u kojoj skupini su dominantna kaznena djela koja spadaju u širu definiciju gospodarskog kriminaliteta). Tako je vidljiv porast broja prijavljenih osoba u periodu od 2002. do 2004. godine, dok su te oscilacije znatno blaže u skupini optuženja i osuda.

Grafikon 12.

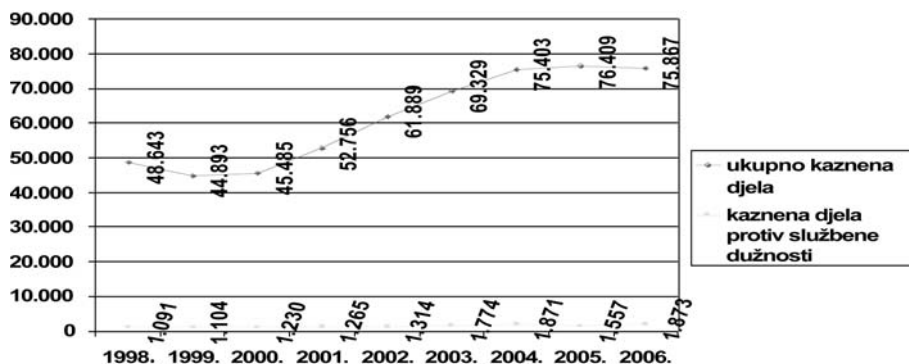
#### Kaznena djela protiv službene dužnosti



U grafikonu 13 prikazan je broj prijavljenih punoljetnih osoba u razdoblju od 1998. do 2006. godine za sva kaznena djela i za kaznena djela protiv službene dužnosti od kojih većina spada u širu definiciju gospodarskog kriminaliteta. Vidi se tako da trend porasta broja prijavljenih osoba koji je vidljiv za sva kaznena djela nije prisutan i u skupini kaznenih djela protiv službene dužnosti.

Grafikon 13.

Prijavljene punoljetne osobe (1998-2006)



Iz tablice 17 o broju prijavljenih osoba za kaznena djela protiv službene dužnosti vidi se da je za ta kaznena djela u promatranom devetogodišnjem razdoblju ukupno prijavljeno 2,4% svih prijavljenih punoljetnih osoba. Ako analiziramo pojedina kaznena djela koja spadaju u širu definiciju gospodarskog kriminaliteta, uočavamo najveću zastupljenost kaznenog djela zlorabe položaja i ovlasti (ukupno 57,1%), a s nešto nižim incidencijama kaznena djela pronevjere (21,2%) i nesavjesnog rada u službi (10,3%). Trend udjela tih kaznenih djela u skupini kaznenih djela protiv službene dužnosti relativno je stabilan u promatranom periodu: udio kaznenog djela zlorabe položaja i ovlasti kreće se od 45,8% (1998. godine) do 62,1% (2006. godine); pronevjere od 16,8% (2006. godine) do 29,9% (1999. godine), a nesavjesnog rada u službi od 8,6% (1999. godine) do 12% (2005. godine).

Tablica 17.

Prijavljene punoljetne osobe od 1998. do 2006.  
 za kaznena djela protiv službene dužnosti

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
Ukupno prijave	48.643 100,0	44.893 100,0	45.485 100,0	52.756 100,0	61.889 100,0	69.329 100,0	75.403 100,0	76.409 100,0	75.867 100,0	550.674 100,0
Ukupno: službena dužnost	1.091 2,2 100,0	1.104 2,4 100,0	1.230 2,7 100,0	1.265 2,4 100,0	1.314 2,1 100,0	1.774 2,5 100,0	1.871 2,5 100,0	1.557 2,0 100,0	1.873 2,5 100,0	13.079 2,4 100,0
337: zloraba položaja i ovlasti	500 45,8	558 50,5	622 50,6	769 60,8	759 57,8	1.070 60,3	1.139 60,9	889 57,1	1.163 62,1	7.469 57,1
338: zloraba obavljanja dužnosti državne vlasti	0	2 0,2	3 0,2	1 0,1	6 0,4	3 0,2	17 0,9	6 0,4	13 0,7	51 0,4

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
339: nesavjestan rad u službi	119 10,9	95 8,6	151 12,3	91 7,2	134 10,2	200 11,3	181 9,7	197 12,0	196 10,5	1.354 10,3
343: protuzakonito posredovanje	1 0,1	5 0,4	2 0,2	0	1 0,1	4 0,2	2 0,1	1 0,1	7 0,4	23 0,2
344: prijevara u službi	15 1,4	13 1,2	46 3,7	9 0,7	14 1,1	18 1,0	22 1,2	12 0,8	21 1,1	170 1,3
345: pronevjera	316 29,0	330 29,9	268 21,8	281 22,2	274 20,8	310 17,5	354 18,9	331 21,2	314 16,8	2.778 21,2
346: neovlaštena uporaba	14 1,3	35 3,2	30 2,4	15 1,2	15 1,1	53 3,0	19 1,0	12 0,8	10 0,5	203 1,5
347: primanje mita	48 3,9	28 2,5	31 2,5	30 2,4	51 3,9	62 3,5	52 2,8	43 2,8	49 2,6	394 3,0
348: davanje mita	64 5,9	31 2,8	71 5,8	49 3,9	51 3,9	44 2,5	64 3,4	67 4,3	79 4,2	520 4,0
350: protuzakonita naplata i isplata	5 0,4	6 0,5	1 0,1	7 0,5	3 0,2	6 0,3	6 0,3	1 0,1	5 0,3	40 0,3
351: odavanje službene tajne	5 0,4	1 0,1	1 0,1	7 0,5	4 0,3	4 0,2	10 0,5	6 0,4	11 0,6	49 0,4

U retku: Ukupno: službena dužnost prvi postotak odnosi se na ukupan broj prijava, a drugi postotak označuje da su u odnosu prema tom broju računani postoci za svako pojedino kazneno djelo.

Sljedeća tablica sadržava podatke o optuženim punoljetnim osobama u razdoblju od 1998. do 2006. godine za kaznena djela protiv službene dužnosti (koja spadaju u širu definiciju gospodarskog kriminaliteta). U ukupnoj masi optuženih punoljetnih osoba, kaznena djela protiv službene dužnosti sudjeluju sa 2,2%. Promatra li se tablica prema vrstama kaznenih djela, pokazuje se vrlo bliski ukupni udio optuženja za kaznena djela zlouporabe položaja i ovlasti (37,3%) i pronevjere (35,9%). Ostala kaznena djela znatno su manje zastupljena. Udio kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti u ukupnoj masi optuženih osoba za kaznena djela protiv službene dužnosti kreće se od najnižeg udjela 1999. godine (30%) do najvišeg 2006. godine (45,4%), a za pronevjeru od 29,9% (2006. godine) do 40,9% (2000. godine).

Tablica 18.

Optužene punoljetne osobe od 1998. do 2006. za kaznena djela protiv službene dužnosti

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
Ukupno prijave	28.702 <b>100,0</b>	27.648 <b>100,0</b>	26.129 <b>100,0</b>	26.145 <b>100,0</b>	27.887 <b>100,0</b>	31.603 <b>100,0</b>	32.557 <b>100,0</b>	30.322 <b>100,0</b>	34.053 <b>100,0</b>	265.046 <b>100,0</b>
Ukupno: službena dužnost	566 <b>2,0</b> 100,0	689 <b>2,5</b> 100,0	651 <b>2,5</b> 100,0	665 <b>2,5</b> 100,0	588 <b>2,1</b> 100,0	633 <b>2,0</b> 100,0	705 <b>2,2</b> 100,0	649 <b>2,1</b> 100,0	776 <b>2,3</b> 100,0	5.922 <b>2,2</b> 100,0
337: zlorporaba položaja i ovlasti	213 37,6	207 30,0	219 33,6	221 33,2	218 37,1	222 35,1	289 41,0	271 41,7	352 45,4	2.212 37,3
338: zlorporaba obavljanja dužnosti državne vlasti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
339: nesavjestan rad u službi	18 3,2	42 6,1	42 6,4	38 5,7	56 9,5	68 10,7	58 8,2	43 6,6	77 9,9	442 7,2
343: protuzakonito posredovanje	5 0,9	3 0,4	1 0,1	0	0	2 0,3	3 0,4	2 0,3	4 0,5	20 0,3
344: prijevvara u službi	18 3,2	35 5,1	13 2,0	15 2,2	5 0,8	5 0,8	10 1,4	33 5,1	14 1,8	148 2,5
345: pronevjera	196 34,6	249 36,1	266 40,9	271 40,7	203 34,5	241 38,1	265 37,6	206 31,7	232 29,9	2.129 35,9
346: neovlaštena uporaba	29 5,1	35 5,1	32 4,9	35 5,3	23 3,9	25 3,9	26 3,7	13 2,0	29 3,7	247 4,2
347: primanje mita	26 4,6	48 7,0	22 3,4	27 4,1	31 5,3	26 4,1	22 3,1	30 4,6	27 3,5	259 4,4
348: davanje mita	54 9,5	59 8,6	48 7,4	52 7,8	46 7,8	42 6,6	25 3,5	49 7,5	36 4,6	411 6,9
350: protuzakonita naplata i isplata	0	3 0,4	5 0,8	1 0,1	2 0,3	2 0,3	1 0,1	1 0,1	1 0,1	16 0,3
351: odavanje službene tajne	4 0,7	4 0,6	3 0,5	4 0,6	1 0,2	0	4 0,6	1 0,1	4 0,5	25 0,4

U retku: Ukupno službena dužnost prvi postotak odnosi se na ukupan broj prijava, a drugi postotak označuje da su u odnosu prema tom broju računani postoci za svako pojedino kazneno djelo.

U tablici 19 predočeni su podaci o broju punoljetnih osuđenih osoba za kaznena djela protiv službene dužnosti. Iz zbirnih podataka za kompletno analizirano razdoblje (1998. do 2006.) vidi se da broj osoba osuđenih za kaznena djela protiv službene dužnosti čini 1,5% ukupnog broja osuđenih osoba u tom razdoblju u Hrvatskoj, što je nešto niži udio u odnosu prema broju prijavljenih i optuženih osoba. U smislu udjela pojedinog analiziranog kaznenog djela, vidi se dominacija pronevjere (50,5%), dok se s nižim udjelima pojavljuju



zlouporaba položaja i ovlasti (22,9%) i davanje mita (11,3%), što je nešto drugačija struktura udjela u odnosu prema udjelu prijavljenih i optuženih osoba. Udio osuđivanosti za ta kaznena djela najstabilniji je za kazneno djelo pronevjere: kreće se od najnižeg udjela 2006. godine (46,9%) do najvišeg udjela 1998. godine (54,5%); za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti kreće se od 14,8% (1998. godina) do 28,3% (2006. godine), a za kazneno djelo davanja mita od 7,3% (2004. godine) do 15% (2005. godine).

Tablica 19.

Osuđene punoljetne osobe od 1998. do 2006.  
 za kaznena djela protiv službene dužnosti

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	1998-2006.
Ukupno prijave	12.243 100,0	16.205 100,0	16.466 100,0	16.508 100,0	19.040 100,0	22.939 100,0	23.851 100,0	21.731 100,0	24.216 100,0	173.199 100,0
Ukupno: službena dužnost	189 1,5 100,0	300 1,9 100,0	316 1,9 100,0	287 1,7 100,0	265 1,4 100,0	340 1,5 100,0	330 1,4 100,0	267 1,2 100,0	328 1,3 100,0	2.622 1,5 100,0
337: zlouporaba položaja i ovlasti	28 14,8	58 19,3	71 22,5	75 26,1	65 24,5	74 21,8	81 24,5	55 20,6	93 28,3	600 22,9
338: zlouporaba obavljanja dužnosti državne vlasti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
339: nesavjestan rad u službi	2 1,0	5 1,7	7 2,2	5 1,7	7 2,6	13 3,8	10 3,0	5 1,9	9 2,7	63 2,4
343: protuzakonito posredovanje	0	0	0	0	0	0	0	1 0,4	1 0,3	2 0,1
344: prijevara u službi	9 4,8	9 3,0	7 2,2	6 2,1	3 1,1	2 0,6	4 1,2	4 1,5	7 2,1	51 1,9
345: pronevjera	103 54,5	151 50,3	158 50,0	135 47,0	132 49,8	176 51,8	175 53,0	140 52,4	154 46,9	1.324 50,5
346: neovlaštena uporaba	16 8,5	16 5,3	26 8,2	17 5,9	11 4,1	20 5,9	18 5,4	9 3,4	20 6,1	153 5,8
347: primanje mita	6 3,2	20 6,7	12 3,8	11 3,8	10 3,8	15 4,4	13 3,9	12 4,5	13 4,0	112 4,3
348: davanje mita	24 12,7	35 11,7	32 10,1	35 12,2	36 13,6	40 11,8	24 7,3	40 15,0	30 9,1	296 11,3
350: protuzakonita naplata i isplata	0	2 0,7	3 0,9	1 0,3	0	0	1 0,3	1 0,4	0	8 0,3
351: odavanje službene tajne	0	1 0,3	0	2 0,7	1 0,4	0	3 0,9	0	1 0,3	8 0,3

U retku: Ukupno: službena dužnost prvi postotak odnosi se na ukupan broj prijava, a drugi postotak označuje da su u odnosu prema tom broju izračunani postoci za svako pojedino kazneno djelo.

## 6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Zaključno se može istaknuti kako je nesporno da je gospodarski kriminalitet poseban društveni problem, a još je nespornije da se o tom problemu vrlo malo zna. Zanimljivo je da na globalnoj razini znamo puno o značenju problema, o njegovim posljedicama, a imamo problema u konkretnom definiranju temeljnog koncepta. Koja kaznena djela ili koji prekršaji (koje, nažalost, često zanemarujemo u analizama pojedinih oblika kažnjivih ponašanja, a koji su značajna stepenica u spektru ponašanja koja odstupaju od društveno poželjnih i prihvaćenih ponašanja) čine bit koncepta gospodarskog kriminaliteta? Ili je možda ispravnije postaviti pitanje: Može li jedna struka ili jedno znanstveno područje ili disciplina dati odgovor na kompleksno pitanje kakvo predstavlja gospodarski kriminalitet? Vrlo ograničena analiza domaće stručne periodike iz područja "obitelji" kaznenih disciplina: kaznenog prava, kriminologije i kriminalistike pokazuje vrlo ograničen interes za integralni pristup analizi i istraživanju pojave gospodarskog kriminaliteta. Samo statističko praćenje opsega te vrste kriminaliteta donosi mnogobrojne poteškoće, a ono bi trebalo služiti samo kao osnova odnosno kao indikator za kreiranje interdisciplinarnih znanstvenih istraživanja s ciljem detaljnije analize fenomenologije, etiologije i kaznene politike te educirnosti nositelja aktivnosti u području detekcije, procesuiranja i sankcioniranja gospodarskog kriminaliteta. No, bez takvih istraživanja i dalje možemo raspravljati samo o problemu definiranja pojma.

### LITERATURA

1. Alvazzi del Frate, A. (2004): The international crime business survey: findings from nine central – eastern European cities. *European Journal on Criminal Policy and Research*, Vol. 10: 137-161.
2. Ball, R.A. (2006): Logika definicije "bijelih ovratnika". *Kriminologija i socijalna integracija*, vol. 14, br. 1:13-21
3. Burke, R.H. (2001): *An introduction to criminological theory*. Willan Publishing, UK
4. Bussmann, K.D. (2007): *Economic crime: people, culture and controls*. The 4th biennial Global Economic Crime Survey. Investigations and Forensic Services. Pricewaterhouse Coopers
5. Državni zavod za statistiku (1999): *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 1998*. Statistička izvješća 1092, Zagreb
6. Državni zavod za statistiku (2000): *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 1999*. Statistička izvješća 1117, Zagreb
7. Državni zavod za statistiku (2001): *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2000*. Statistička izvješća 1149, Zagreb
8. Državni zavod za statistiku (2002): *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2001*. Statistička izvješća 1178, Zagreb
9. Državni zavod za statistiku (2003): *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2002*. Statistička izvješća 1212, Zagreb

10. Državni zavod za statistiku (2004): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2003. Statistička izvješća 1245, Zagreb
11. Državni zavod za statistiku (2005): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2004. Statistička izvješća 1278, Zagreb
12. Državni zavod za statistiku (2006): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2005. Statistička izvješća 1309, Zagreb
13. Državni zavod za statistiku (priredili: Rogić-Hadžalić, D., Novosel, D.) (2006): Pokazatelji gospodarskog kriminaliteta: 1998.- 2004. Studije i analize, 102. Državni zavod za statistiku, Zagreb
14. Državni zavod za statistiku (2007): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2006. Statistička izvješća 1339, Zagreb
15. Horvatić, Ž. (gl.ur.)(2002): Rječnik kaznenog prava. Masmedija, Zagreb
16. Horvatić, Ž. (1997): Novo hrvatsko kazneno pravo. Organizator, Zagreb
17. Hunter, R. D., Dantzker, M. L. (2002): Crime and criminality: causes and consequences. Prentice Hall, New Jersey
18. Kaleb, Z. (2006): Gospodarska kaznena djela iz područja trgovačkih društava i vrijednosnih papira. Zgombić i partneri, Zagreb
19. Kovčo Vukadin, I. (2005): Stanje i kretanje kriminaliteta u Republici Hrvatskoj. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 12, br. 2: 279-325.
20. Modly, D., Korajlić, N. (2002): Kriminalistički rječnik. Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, Tešanj
21. Nelken, D. (2002): White collar crime. U: M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner (eds.): The Oxford handbook of criminology. Sage, London
22. Novoselec, P. (2001): Gospodarska kaznena djela. Hrvatska pravna revija, svibanj
23. Singer, M., Kovčo Vukadin, I., Cajner Mraović, I. (2002): Kriminologija. Globus, Zagreb
24. Walklate, S. (2007): Criminology: the basics. Routledge, UK

---

## Summary

### ECONOMIC CRIME – CRIMINOLOGICAL FEATURES

The author emphasises the problem of defining economic crime, which is recognised as an exceptional societal problem. Many other issues arise as a consequence of an ambiguous definition, such as theoretical underdevelopment and the perception of economic crime as an upper-class crime which, according to some authors, should have a different causal explanation. The author first gives an overview of criminological knowledge and ambiguities in this field and offers an analysis of Croatian professional periodicals. Then the author analyses detected crime – reported economic crime according to the statistics of the Ministry of the Interior, and reported, prosecuted and sanctioned perpetrators of criminal offences against the safety of payment and business operations and criminal offences against official duty, according to the data of the Central Bureau of Statistics. The author concludes that interdisciplinary scientific research is needed to make a significant contribution to the clarification of the aetiology, phenomenology and sanctioning of economic crime.

